

Kvinden

En antropologisk studie af den mytiske diskurs om kvinden, dens opkomst og udbredelse i det færøske samfund via nationalismen.

Af

Sigga í Hoyvík

Institution for Sociologi
Afdeling for Social Antropologi
Lunds universitet
Kandidatoppsats (SANK 01)
15 hp. HT 2012
Handledere: Christer Lindberg

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Metode og teori	3
Materiale	5
Kapitel 1. Kvinden i politik	7
Færøerne	7
Kvinder i politik	9
Den kvindelige politiker	11
Diskurser	13
Informerter	16
Kapitel 2. Kvinden i myten	17
Myter	17
Myten om to kvinder	19
Andre versioner af myten	22
Færøsk dans og kvæder	23
Diskursen	26
Kapitel 3. Nationalisme	28
Historien om Lagtinget	28
Nationalisme	30
Nationalisme i dag	35
Refleksion	38
Konklusion	40
Kildefortegnelse	41

Indledning

De seneste par år har den færøske ligestillingsdebat handlet om at få flere kvinder ind i politik. Anført af et nyoprettet ligestillingsudvalg, Demokratia, gik kampagnen i gang. Dette gav resultater både til kommunevalg og lagtingsvalg. Andelen af kvinder kom pludselig op på 30 pct. Det så ud til at strategien med Demokratia fungerede.

I 2012 var der igen kommunevalg, men denne gang stillede færre kvinder op og færre kom ind, på trods af at Demokratia forsøgte med råd og motivationstaler fra kvindelige lagtingsmedlemmer. Som forkvinden for udvalget, Sigga Óladóttir Joensen udtrykte sig i en artikel efter kommunevalget ”*man kan ikke tvinge kvinder til at stille op til valg*”¹

Det næste valg som kommer, er et lagtingsvalg. Indtil videre har der aldrig før været så mange kvindelige landspolitikere, men går det som det gik til kommunevalget så er der nogle færre kvindelige lagtingsmedlemmer efter det næste lagtingsvalg.

Den kvindelige politiker er en forholdsvis ny status i samfundet. Jeg ville undersøge hvordan denne nye status opfattes af de kvindelige vælgere og hvordan de kvindelige politikere opfatter sig selv, gennem deres egne fortælling om deres politiske liv. Det viste sig at kun politikere for partierne i oppositionen var interesserede i at deltage, dette er de partier som har den største andel af kvindelige politikere. Gennem deres personlige fortællinger gik det op for mig at det var i grunden den samme fortælling om igen. Der var nogle bestemte ord og ideer som gik igen, ligestillingsdebatten var et gennemgående træk, partiets rolle i at få kvinderne ind i politik og deres egne arbejde i eller for Demokratia og ligestilling. Når jeg til gengæld interviewede kvindelige vælgere så var det ikke ligestillingssituationen som var i fokus, når det gældt fordeling af politiker embedet. Hos dem var det forskellen mellem den gode og den dårlige politiker som var i fokus.

Hvordan kan der være så stor forskel mellem de kvindelige politikere og vælgere i deres opfattelse af ligestillingssituationen i politiske embeder?

Formålet med fremstillingen er at undersøge denne dobbelthed nærmere og vise hvordan der i det færøske samfund findes flere diskurser om kvinden i samfundet og at de blev udbredt til befolkning gennem offentlige institutioner, under en historisk periode, som her begrænses til opkomsten og udbredelsen af færøsk nationalisme. Den diskurs som kommer i fokus i denne fremstilling er den mytiske diskurs som findes bevaret i de færøske myter.

¹ Randi Jacobsen, *Kvinnurnar mugu vilja sjálvar*, artikel i avisen Sosialurin, 21.nov.2012

Diskursdefinitionen som bruges her, er baseret på Foucault og siger: ”en diskurs er en bestemt viden om verden, som former opfattelsen af hvad verden er, og hvordan ting bliver gjort i den”²

Offentlige institutioner og aktører, viser i deres udgivelser og udtalelser, hvordan den officielle diskurs om et emne skal forstås, fx i politik. En diskurs består af flere ”tekster”. Jeg skriver ”tekster” fordi det kan være alt fra bøger, billeder, lovgivning, interview, arkitektur, hjemmesider etc. Disse har intertekstuelle forbindelser som danner en diskursformation, men fordi der hele tiden produceres nye diskursive ”tekster” med intertekstuelle forbindelser, udfordres og forandres diskursen.

Diskursen om kvinden, kan i det færøske samfund deles i tre, den officielle, den mytiske og den pietistiske. Deres opdeling skyldes deres placering i det færøske samfund. Den officielle, findes i politik og udbredes gennem lagtingets institutioner, medierne og politikerne. Den mytiske, findes i de færøske traditioner og de udbredes i sang og dans, også gennem de officielle institutioner. Den tredje er den pietistiske, som er at finde i de religiøse dele af samfundet. Denne diskurs gjorde sin ankomst til Færøerne gennem indre missionen og brødreneheden i 1850’erne, denne vil kun få en kort omtale i denne fremstilling på grund af omfangsbegrænsninger.

Til dels inspireret af John Tagg og Michel Foucault og deres undersøgelser af den moderne rationelle diskurs som de sporede tilbage til 1700-tallet og fremvæksten af offentlige straffe institutioner, så som, anstalter, fængselsvæsenet og politiet, har jeg valgt at gå den anden vej. Jeg vil undersøge hvordan den mytiske diskurs som er en ældre diskurs end den nuværende officielle diskurs, er blevet etableret, udbredt og reproduceret i samfundet.

Institutioner, så som Lagtinget, er med til at skabe og opretholde den officielle diskurs ved at producere ”tekster” som reproducerer og forstærker diskursen, samtidig som der findes andre diskurser, som udfordrer den officielle diskurs både nye og ældre diskurser. Institutionerne har derfor magt, og det giver dem viden, som igen giver magt.³

Metode og teori

Den overordnede metode for hele undersøgelsen og fremstillingen har været den antropologiske strukturalisme, anført af Claude Lévi-Strauss som tager udgangspunkt i den universalistiske tanke, at når den menneskelige hjerne har den samme fysiologi, så må de tanker som vi producerer også være nogenlunde de samme og derved må den måde vi organiserer os på også have et begrænset

² Gillian Rose. *Visual Methodologies*, 2 udgave. London. SAGE Publications Ltd. 2007. s 142

³ John Tagg. *Evidence, truth and order: a means of surveillance fra 1987*, i J Evans og S Hall, red. *Visual Culture: The Reader*. London. SAGE Publications Ltd. 1999 s 250

udfald. Menneskers tankemønstre baserer sig på binære oppositioner ligesom sprogets opbygning. Et sprogs grammatik er ligesom det akademiske tankemønster, tillært. Dette står i opposition til det ”naturlige” eller som Claude Lévi-Strauss kalder det ”vilde”. Det, som ikke er tillært, men noget som alle mennesker besidder.⁴ Strukturalismen er en metode som er delt i to niveauer det konkrete og det abstrakte. Det konkrete er empirien, interviews, tekster, observationer, selve indsamlingen og struktureringen af data.

Det abstrakte er modeller af mønstre, strukturer, knudepunkter, kommunikation og aktører. Det vil sige en teoretisk model der er baseret på det konkrete, men som viser de underliggende strukturer.⁵

Den strukturalistiske tilgang definerer jeg som en tilgang hvor man undersøger alt det relevante empiriske materiale, strukturerer det, for at danne sig et helhedsbillede, hvori forskellige strukturer træder frem, i form af binære oppositioner, aktører og forbindelser mellem strukturer. Den strukturalistiske metode har været velegnet til at strukturere et omfangsrigt og forskelligartet empirisk materiale, som har været tilfældet i denne antropologiske studie. En tung proces men meget givende, når man får overblik.

De strukturer som denne fremstilling undersøger er diskurser om kvinden, i samtid, historisk tid og mytisk tid. Den magt som offentlige institutioner og aktører har via deres status, er magten til at udbrede og reproducere de diskurser som foretrækkes, men de diskurser som er udbredte er svære at fjerne. Når man læser aviserne eller hører kvindelige politikere, så virker det som om at ligestilling er det vigtigste emne i tiden, men det viser sig at kvindelige vælgere ikke deler disse bekymringer.

Den traditionelle eller den mytiske diskurs, som jeg kalder diskursen som interviewene med vælgerne pegede på, skal findes i den traditionelle færøske dans og kvæder som har sin oprindelse omkring år 1200. Disse indeholder de færøske myter, den ældste af dem myten om Sjúrdur Sigmundarson, som danner udgangspunktet for undersøgelsen af den mytiske diskurs.

Den historiske udvikling som er forbindelsen mellem samtid og mytisk tid, er blevet fokuseret til nogle få aktører og institutioner som i en bestemt historisk kontekst var med til at udbrede den mytiske diskurs i det færøske samfund. Denne kontekst er, nationalismen.

For bedre at kunne belyse udviklingen af den færøske nationalisme, støtter fremstillingen sig til Benedict Anderson og bogen *Imagined Communities*.

⁴ Christer Lindberg. *Claude Lévi-Strauss och Strukturalismen (1908-)*, i C Lindberg red. *Nya Antropologiska porträtt*. Lund. Dept. of Sociology, Lund University 2005. S 287

⁵ A.a. s 268-269

Denne bog er efterhånden en klassiker indenfor studier af nationalisme. Den kommer med en gennemgang af den globale udvikling af nationalisme, som viser nogle forskelle mellem europæisk og amerikansk nationalisme. Den nationalisme som opstår på Færøerne må siges at være tæt forbundet med den samtidige udvikling af nationalstaterne i Norden. Nationalismen på Færøerne er tæt forbundet med det danske nationaliseringsprojekt i form af modstand imod dansk overherredømme. Den fremvoksende nationalbevidsthed kommer til udtryk i en øget mængde af færøsk tekstproduktion som er til ”folket” for at bevare den færøske kultur som i tiden opfattes som ”truet” af dansk overherredømme.

Materiale

Det empiriske materiale som danner grundlag for fremstillingen er fra tre feltstudier på Færøerne, i 2011 og 2012. Materialet består af interviews, deltagende observationer og forskelligt tekstmateriale fx flere forskellige færøske historiebøger, diverse hjemmesider, lovgivning, aviser, artikler, færøske kvæder og lagtingsdebatter. I høj grad konstruktioner som indeholder deres egne diskurser.

Materialet er både meget omfangsrigt og forskelligartet, fx kvæderne er både tekst, lyd, visuelt og bevægelse. Struktureringen af materialet i fremstilling har krævet en stor del udvælgelse.

Det har haft betydning for mig at fremstillingen skulle være baseret på egen indsamlet empiri, derfor var det vigtigt at få adgang til de nuværende kvindelige politikere, heldigvis tog 4 af de 10 imod min anmodning om interview. For at afgrænse undersøgelsesområdet blev kun kvindelige informanter interviewet til at repræsentere de aktuelle diskurser om kvindelige politikere.

Fremstillingen er delt i tre kapitler hvert kapitel starter med en introduktion af kapitlets afsnitsinddeling. Kapitel 1. Kvinden i politik, tager udgangspunkt i det konkrete, i form af en undersøgelse af samtidens forestillinger om den kvindelige politiker. Her består det empiriske materiale hovedsageligt af interviews med de to grupper af informanter og offentlige udgivelser som viser den udvikling som det færøske samfund har gennemgået de seneste 100 år, fx nationalhistorie, artikler, lovgivning, statistik etc.

Derefter flyttes fokus til mytisk tid i kapitel 2. Kvinden i myten. Her ser fremstillingen på de færøske myter og deres udbredelse i befolkningen. Myten om Sjúrdur Sigmundarson, præsenteres i et uddrag og denne sammenlignes med en anden version af myten som findes i Island.

I kapitel 3. forbindes samtid med mytisk tid via nationalismen, her præsenteres den ældste institution på Færøerne, Lagtinget, fokus vil være på Lagtinget som den officielle institution for

udbredelsen af færøsk sprog og kultur i en tid uden lovgivende magt. Fremstillingen afsluttes med en refleksion over fremstillingen med udgangspunkt i den reflektive metode præsenteret i *Tolkning och Reflektion* af Mats Alvesson og Kaj Sköldbäck og en konklusion.

Min egen baggrund er at jeg er født og opvokset på Færøerne, men de seneste 12 år har jeg boet i Danmark. Jeg rejste til Danmark, ligesom mange andre, for at få bedre uddannelses muligheder. I 2008 startede jeg mit studie ved Lunds universitet, hvor jeg studerer social antropologi og kunsthistorie. Efter mange år i udlandet mener jeg, at jeg har fjernet mig tilstrækkeligt fra min oprindelige kultur, til at jeg med akademisk integritet i behold, kan undersøge og analysere de processer som gør sig gældende i det færøske samfund.

Denne fremstilling er ikke politisk men nationalistisk. Dette fremgår af materialevalget som i sig selv er nationalistisk. En ikke nationalistisk fortolkning af tiden fra 1816 til 2012 er en lige "sand" fortolkning, denne findes allerede i den danske nationalhistorie og det danske samfund, derfor er denne fremstilling nationalistisk. Den viser hvordan en national historie er en konstruktion, som på trods af at den er baseret på historiske dokumenter, giver forskellige fortolkningsmuligheder til forfatteren. Det bliver derfor vigtigt at forfatteren erkender sin motivation for sin fortolkning.

Jeg skal præcisere at denne fremstilling er en akademisk abstraktion, en teoretisk konstruktion som gør det muligt at analysere forskellige institutioner, aktører og diskurser, spredt på 1000 år, gennem ca. 40 siders tekst.

Kapitel 1.

Kvinden i politik

Dette kapitel starter med en kort introduktion til **Færøerne**. Så kommer afsnittet **kvinder i politik**, som ser på kvindernes indtræden i færøsk politik med fokus på den første kvindelige Lagmand. Efter dette kommer **Den officielle diskurs**, hvor interviewerne med de kvindelige politikere danner grundlag for en tekst som viser den officielle diskurs. Til sidst kommer afsnittet **Diskurser**, som sammenligner diskurserne repræsenteret af de to grupper af informanter, de kvindelige politikere og vælgere.

Færøerne

Færøerne ligger placeret på 62° N og 7° V, midt i det nordlige Atlanterhav. Midtvejs mellem Norge, Island og Skotland. Færøerne består af 18 øer, hvoraf 17 er beboede. Det samlede areal er 1.399 km² og den samlede kystlinje er 1.117 km. Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der 118 km, mellem øst- vest er der 79 km. Temperaturen kommer sjældent under ÷5 C° eller over 20 C°, vejret består af blæst, storm, tåge og regn. Den gennemsnitlige årlige nedbørsmængde er 1.300 mm, ca. det dobbelte af den gennemsnitlige mængde i Danmark.

Landsskabet består af fjelde og dale, dækket med græsheder og fjeldmoser samt 70.000 får. Antallet af indbyggere ligger lige under 50.000. Omkring 40 pct. af befolkningen bor i hovedstadens kommune, Thorshavn, på den største ø Streymoy. Den næststørste kommune, Klaksvik, har ca. 5.000 indbyggere.⁶

Ligesom Grønland så er Færøerne en del af rigsfællesskabet med Danmark. Dette betyder at valutaen er færøsk króna som er fastlåst til den danske krone i forholdet 1:1. Det meste af den færøske lovgivning er oprindelig dansk. Områder såsom kriminalforsorgen, retsvæsenet, politiet, udlændingeområdet og det arveretlige område, er danske, men der er planer om, med tiden, at overtage alle disse ansvarsområder. Kirken blev overtaget i 2007. Færøerne deltager sammen med Grønland og Ålandsøerne i de nordiske regeringers samarbejde i Nordisk Ministerråd og i Nordisk Råd.

Grønland og Færøerne er en del af det danske riges periferi. København er centret som tiltrækker de unge fra periferien og i takt med at Grønland og Færøerne "tilhører" Danmark, så har ruten ud i verden typisk været gennem Danmark. De muligheder man ikke har i periferien, kan man

⁶ Rigsombudsmanden på Færøerne. Beretning 2010.s 9-10

finde i Danmark. Det samme gælder for færøsk import. Den største andel går gennem Danmark; i 2009 var andelen 30,4 pct. den næststørste er Norge med 18,1 pct.⁷ Færøsk eksport består hovedsageligt af fisk, ca. 95 pct. Fiskeprodukterne er for det meste uforarbejdet, fileteret, saltet, og frossen. Den samlede fiskerifangst i færøsk farvand var i 2003, 700.000 tons. I 2009 var den faldet til 480.000 tons. I 2009 var antallet af ansatte i denne sektor faldet til ca. 4.000 som er historisk lavt, I slutningen af 1980'erne lå antallet oppe på ca. 8.000 ansatte.⁸

Færøerne har en høj arbejdsfrekvens. I 2008 var den 91,2 pct. den højeste i Norden, sammenlignet var arbejdsfrekvensen i Danmark 78,6 pct.

Det offentlige fylder en del i det færøske regnskab. Det offentlige står for mere end 40 pct. af lønudbetalingerne som dækker over personale til, sygehuse, skoler, kommuner etc. Kvinderne er stærkest repræsenteret i det offentlige arbejdsmarked, dette reflekteres i kvindernes erhvervsfrekvens som var Nordens højeste i 2009 på 83 pct. Sammenlignet med Danmark som i 2009 var ca. 78 pct.⁹ Men de seneste år har der været en voksende tendens til at arbejde på deltid. I 2010 var andelen af arbejdende kvinder på deltid 52 pct.¹⁰

Færøerne som samfund har en traditionel opfattelse af kvinden og manden. Det er fx yderst sjældent at man hører om at en kvinde er gået fra mand og børn. Når det sker, betragtes kvinden som ukvindelig fordi hun efterlader sine børn, selv om det modsatte, at manden forlader kone og børn er ganske almindeligt. De fleste af mine bekendte på Færøerne er enlige forsørgere, dvs. enlige mødre med børn og deres forhenværende mager.

De færøske kvinder har det højeste fødetal i Norden på 2,3.¹¹ Der er ikke fri abort på Færøerne. Loven vedrørende abort er fra 1959, den foreskriver at en overlæge på et af de tre sygehuse på Færøerne kan godkende en abort, om det kan afværge fare for kvindens liv eller helbred og såfremt tilfældet er begrundet i sygdom.¹² Antallet af provokerede aborter på Færøerne ligger omkring 50 pr. år.¹³

Denne type indgreb kan færøske kvinder få foretaget i Danmark, hvor fri abort har været siden 1973. Dette forudsætter at kvinden har mulighed for at rejse og opholde sig i Danmark i den tid det tager at få foretaget indgrebet.

⁷Rigsombudsmanden på Færøerne. Beretning 2010. s 114

⁸A.a. s 40

⁹Nordisk statistisk årsbok 2010. S 127

¹⁰A.a. s 133

¹¹A.a. S 39

¹²www.landslaeknin.fo/Statistik/Graviditet_og_foedsler/Aborter.aspx

¹³www.landslaeknin.fo/upload/medicinalberetning_for_faeroerne_2005.pdf

Selv om lovgivningen forhindrer fri abort, så forholder det sig anderledes i praksis. Anonym kommunelæge siger: ”kvinden som vil have foretaget indgrebet, kommer med en begrundelse af social, psykologisk eller muligvis økonomisk karakter. Derefter giver jeg hende en henvisning til den gynækologiske overlæge på sygehuset som enten siger ja eller nej til at foretage indgrebet.” ”det er sket at overlægen nægter, selv om kommunelægen siger ja. Jeg siger altid ja, uanset om begrundelsen er god eller dårlig, jeg mener ikke at det skal være min afgørelse, hvem som skal føde børn imod deres egen vilje. Gennemsnitligt på et år henviser jeg ca. 4 kvinder til provokeret abort, de fleste af dem har en god begrundelse. Mit indtryk er ikke at abort bliver brugt som prævention som man hører om i Danmark, det at tage en beslutning af denne type er ikke en let proces for kvinden”¹⁴ Denne forskel mellem lovgivning og praksis, må siges at være til kvindernes fordel. Men det er der ikke alle som er glade for.

Sidste gang abort var temaet for den politiske debat på Færøerne var i 2012, hvor det politiske parti med kristendom som fundament, Miðflokkurin, ønskede en skærpelse af abortlovgivningen. Et af argumenterne var at det ville øge befolkningstilvæksten, et andet argument var at det er imod Guds vilje at dræbe babyer. Ingen andre partier var villige til at diskutere abortlovgivningen og derfor faldt debatten til jorden.

Den traditionelle kønsdeling kan ses i valg af erhverv. Der er yderst få kvindelige ”sømænd” og navigatører. Det samme gælder for mandlige frisører eller dagplejemødre. Men flere erhverv er i dag kønsløse, fx det som før hed sygeplejerske er blevet professionaliseret og fået ny kønsneutral titel: sjúkrarøktarfrøðingur (oversat til dansk, en bachelor i sygepleje). Denne forandring hænger sammen med et forsøg på at løfte uddannelsen, men også for at fjerne kønnet fra titlen da der i dag er mange mandlige ”sygeplejersker”. Når det gælder andre traditionelle mandefag, såsom læger, præster og lærere, så er det i dag almindeligt at titlen lærer, læge eller præst dækker over kvinder såvel som mænd. Det seneste fag som er blevet liberaliseret i forhold til kønnene er politikerembedet. Dette har traditionelt været forbeholdt mænd, men det er nu ændret.

Kvinder i politik

Valgret var en ret som var forbundet med betaling af skat. På Færøerne var det kun mænd over 25 år som havde boet i landet i det seneste år og betalt minimum 2 rigsdaler i skat som fik ret til at stemme ved lagtingsvalg. Ingen i tjeneste havde valgret¹⁵. Derfor var der ikke mange på Færøerne

¹⁴ Telefon interview med anonym kommunelæge på Færøerne. 21 aug. Kl.13.00

¹⁵ Hans Jacob Debes. *Politiska søga Føroya, 1814-1906*. Tórshavn. Føroya Skúlabókagrunnur 1993. s 61-63

som havde valgret, kvinder havde ingen valgret, ej heller nogen som havde modtaget fattighjælp uden at betale den tilbage, eller nogen som var dømt som kriminel. Det var kun de som havde valgret som kunne stille op som valgmemner. I 1860 var folketallet på Færøerne omkring 9000 personer.

De færøske kvinder fik officielt valgret til kommunevalg i 1909 og til folketingsvalg i 1915, sammen med de danske kvinder. Året efter fik de officielt ret til at stemme ved lagtingsvalg, men reelt fik kvinderne på Færøerne første gang lov til at stemme i 1906, vedrørende lov om alkohol.¹⁶

De fleste forhindringer for valgret forsvandt fra lovgivningen omkring 1916. De som forsæt blev ekskluderet fra at stemme, var dem som havde modtaget fattighjælp og ikke betalt den tilbage. Denne del blev først fjernet fra lovgivningen i 1985, en del år efter at fattighjælpen var fjernet fra sociallovgivningen.¹⁷ Efter at have fået valgret, har kvinderne fået tilladelse til at involvere sig i politik. Men der gik flere år før den første kvinde kom ind i Lagtinget at sidde.

I 1964 kom den første kvindelige politiker ind på Lagtinget, Malla Samuelsen. Hun kom ind som suppleant. I 1978 blev de første kvinder valgt ind i Lagtinget. De repræsenterede Javnaðarflokkinn (socialdemokraterne) og Tjóðveldisflokkinn (republikanerne). Derefter begyndte flere kvinder at stille op til valg, flere af dem var akademisk uddannet.¹⁸ I 1992 ramte den økonomiske krise Færøerne. Krisen ramte hele samfundet, men fiskerierhvervene og bankerne blev hårdest ramt. Arbejdsløsheden voksede og flere flyttede fra Færøerne. Dette ses i faldet i folketallet fra 47.485 i 1990 til 43.394 i 1995.¹⁹

Den kvindelige Lagmand

I 1993 fik Færøerne deres første kvindelige Lagmand, folkeskolelæreren, Marita Petersen (1940-2001), som var repræsentant for Javnaðarflokkinn. På dette tidspunkt var der kun tre kvinder i tinget. Situationen som tillod denne anomali, at en kvindelig politiker bliver Lagmand, var at det færøske samfund befandt sig i den dybeste økonomiske krise nogensinde.

Krisens omfang omfattede hele fiskeriindustrien og bankverdenen. Den samlede udlandsgæld var i 1991 8,3 mia. svarende til 150 pct. af BNP.²⁰ Den danske regering kom Færøerne til undsætning, men stillede flere krav, fx ændring af fiskeri lovgivningen og bankeverdenen. Det politiske kaos som opstod af kravene fra den danske regering, krævede en person som var god til at

¹⁶ www.demokratia.fo

¹⁷ Hans Jacob Debes. *Politiska søga Føroya, 1814-1906*. Tórshavn. Føroya Skúlabólagrunnur 1993. s 84

¹⁸ www.demokratia.fo

¹⁹ <http://www.torshavn.fo/get.file?ID=533> (statistik om Thorshavn)

²⁰ Steffan í Skoruni og Jóhan Pauli Helgason, kandidat opgave i statskundskab KU. S 48

kommunikere på dansk, som var professionel og kontrolleret når det kom til at forhandle om kravene. Færøske politikere har ikke altid gjort et godt indtryk i Folketinget. Historier om berusede færøske politikere findes der flere af. Den person som skulle lede forhandlingerne med den danske regering blev Marita Petersen, som siden blev den første kvindelige lagmand, efter at den siddende lagmand Atli P. Dam sagde stillingen fra sig og overgik til almindelig tingmand. Marita Petersen blev valgt af sine kollegaer med stemmerne 17 for og 14 blanke.²¹ Det var alment kendt at denne stilling var en slags politisk selvmord²².

Krisen skabte en mulighed for Marita Petersen at træde tydeligere frem i politik, hun optrådte overbevisende i sin rolle, fordi hun havde relevante kvalifikationer til at sidde ved posten samtidig som hun langt før hun stillede op i politik var kendt alment, som en politisk engageret lærer. Marita kendes som den professionelle kommunikator, som altid var velforberedt til møder og som ved siden af sit arbejde var med til at skabe et uofficielt kvindenetværk.²³ I 1994 kom ligestillingsloven, lov nr. 52 i 1994, som havde til formål at forhindre forskelsbehandling af kvinder og mænd, samtidig som at lige rettigheder med tiden skulle føre til ligestilling mellem kønnene i samfundet. Marita Petersen døde forholdsvis ung i 2001 og dette har medført at hendes status som politiker og menneske er blevet ophøjet og beundret. I takt med at Marita Petersen var den første kvindelige Lagmand, er hun blevet repræsentant for idealet **den kvindelige politiker**.²⁴

Den kvindelige politiker

Ved sidste lagtingsvalg i 2011 kom 11 kvinder ind i Lagtinget, svarende til en tredjedel af pladserne. Kvinderne på Færøerne havde endelig taget deres plads i landspolitik, men endnu var de ikke brudt igennem ”glasloftet”.

”Glasloftet- er den usynlige grænse som ikke tillader at kvindernes andel i landspolitik kommer op til halvdelen af pladserne, grænsen siges at ligge omkring en tredjedel.” Det er vigtigt at kvinderne er repræsenteret i tinget, de er halvdelen af befolkningen og dette skulle tinget gerne reflektere, men *”på trods af at der er flere kvinder i politik i dag så kan det ikke ses i den politik som føres.”*

²¹ www.logting.fo lagtingstidende år 1992-1993

²² Interview med informanter

²³ Interview med kvindelig politiker.

²⁴ Erving Goffman. *The presentation of self in everyday life*.1959 s 44-45

En vigtig faktor for at flere kvinder er gået ind i politik er oprettelsen af ligestillingsudvalget Demokratia. I 1999 fik Færøerne sammen med Grønland en rekommandation af Vestnordisk Råd om at oprette ligestillingsudvalg i de respektive lande for at øge kvindernes andel i politik. I 2006 blev udvalget Demokratia oprettet.²⁵

”Demokratia har støttet kvinder til at stille op til valg, engagere sig politisk og givet dem et netværk,” før dette var der uofficielle netværk, blandt andet i partiet, lige fra begyndelsen har partiet haft ligestilling som et grundprincip. Da Marita Petersen(1940 – 2001) var i politik, var hun *”god til at opretholde partiets uofficielle netværk ligesom netværket var med til at hjælpe Marita ind i politik,”* dengang Marita var lagmand i 1993 var der kun tre kvindelige politikere i Lagtinget. Det tog næsten 20 år før antallet af kvindelige politikere kom op på et to cifret antal.

De kvindelige politikere overvejede nøje deres privatsituation før de stillede op til landspolitik. Før dette har de fleste været aktive i andre politiske niveauer, fx i byrådet, kommunen, menighedsrådet eller i fagforening. De har enten en middel- eller længerevarende uddannelse og et solidt netværk i samfundet og deres erhvervs erfaringer viser at de har arbejdet professionelt med kommunikation fx som konsulenter, skribenter og undervisere.

At give interviews betragtes som en del af det politiske arbejde, *”det er den måde man kommer ud i medierne og ud til folket med sit politiske budskab, det er nemmere at få tid i medierne om man har en politisk sag man kæmper for”*, men *”niveauet af politisk/kritisk journalistik er ikke højt nok som nu er, dette skyldes måske de små forhold, her kender alle hinanden.”*

Medierne spiller alligevel en stor rolle i politik, om politikerne husker at være synlige i medierne så har de bedre muligheder for at blive genvalgt, forudsat at deres mediesynlighed ikke er baseret på negativ information, da kan konsekvenserne være det modsatte. At være et kendt ansigt i medierne har været med til at vælgerne kendte de nye kvindelige politikere før de stillede op.

I takt med at alt flere kvinder stiller op til lagtingsvalg, bliver det *”vigtigt at skille sig ud fra de andre kvinder,”* en måde er at vælge politiske områder som skillemærker. Disse skillemærker er særligt vigtige for kvinder som stiller op for samme parti. Men ikke alle politiske områder egner sig til hurtige interviews i nyhederne. Politisk formidling som redegør for store indviklede områder så som fiskerilovgivningen er nærmest ikkeeksisterende. En gang imellem kommer en uddybende artikel i aviserne, *”fiskerilovgivningen er et politisk område som er svært at formidle til kvindelige vælgere og vælgere som ikke er i fiskeribranchen,”* uheldigvis er fiskeri hovedeksporten for

²⁵ www.demokratia.fo Vestnordisk Råds rekommandation.1999

Færøerne og danner derfor grundlaget for den færøske økonomi, ”fiskerilovgivningen indeholder mange tekniske detaljer som er for udviklede til en hurtig redegørelse”

Ved sidste valg var ændring af fiskerilovgivningen en del af valgkampagnen for den nuværende opposition. Resultatet var at partierne tabte flere stemmer i de fiskeritunge byer og bygder, det samme fald så man ikke i Thorshavn.

Der er en polarisering mellem industribyen Klaksvik og servicebyen Thorshavn. Pengene skabes i Klaksvik og bruges i Thorshavn. Sådan har det været i ca. 100 år lige siden fiskeriindustrien tog til.

Klaksvik er også hovedsædet for den færøske Brødre menighed også kaldet Baptisterne. Omkring 10 pct. af den færøske befolkning hører til denne menighed, men i Klaksvik er det 40 pct. Baptisterne er tæt forbundet med fiskeriindustrien, den pietistiske diskurs og tiden omkring 1850. Dette aspekt vil blive berørt igen i kapitel 3.

Diskurser

De kvindelige politikere holder deres stil, og fremfører en efterhånden klassisk socialistisk diskurs om undertrykte kvinder som med hjælp fra de socialistisk inspirerede partier har fået støtte og mod til at gå ind i politik, de kæmper for kvindernes ligestilling gennem deres politiske arbejde i og udenfor partiet. Flere kvinder skal i lederstillinger, flere kvinder skal være højtuddannede, flere kvinder skal engagere sig politisk.

De kvindelige politikere giver et standardiseret billede af en kvindelig politiker, som giver ligeledes en standardiseret diskurs om kvinder og ligestilling.

En diskurs består af flere ”tekster” som gennem intertekstuelle forbindelser danner en diskursformation. Interviewene med politikerne er én ”tekst” som sammen med andre danner diskursen.

For eksempel, interviewene + ligestillingsloven fra 1994 + Demokratia + forskellige artikler vedrørende ligestilling + statistik osv. Alle disse ”tekster” omhandler det samme tema, selv om der er store forskelle i den anvendte retorik. Interviewene var akademiske/politiske, lovteksten er juridisk og siger at formålet er at lige-rettigheder skal føre til ligestilling²⁶ og nogle af artiklerne er konfronterende, fx ved at sige at de bygder som ikke har valgt kvinder ind i bygderådet, har en ligestillingssituation som kan sammenlignes med områder hvor Taliban styrer.²⁷

²⁶ Ligestillingsloven, lagtingslov nr. 52 fra 3. maj 1994

²⁷ Eirikur Lindenskov. *Gongur afturá við javnstøðu*. Sosialurin 21.nov 2012

Denne type af artikler er med til at ophidse folk, fordi den skarpt deler landet i store ligestillede centre og kvindeundertrykkende periferi. Samtidig som der udtrykkes et ønske om at ligestillingsloven kunne indføres også til at gælde folkevalgte. Dette ville betyde at demokratiet skulle bukke sig for kvinderne og se bort fra valgresultaterne om de ikke gav det ønskede resultat.

Diskursen om ligestilling indeholder forskellige perspektiver på ligestilling og alt efter hvilke ”tekster” som produceres, så ændres eller reproduceres diskursen.

Den anden gruppe af informanter, de anonyme vælgere, giver en diskurs om politikeren som ser bort fra kønnet, der er ingen større forskel på kvindelige og mandlige politikere, men der er en forskel mellem den gode og den dårlige politiker.

Halvdelen af informanterne mener at der er en væsentlig forskel på det mandlige og kvindelige perspektiv, de mener at kvinder har bedre social forståelse og at mænd er bedre til at fokusere på det økonomiske. Den klassiske deling mellem kvinden som irrationel/følelser og manden som rationel/fornuft.

Gennemgående for alle kvinderne er at de ønsker flere kvinder ind i Lagtinget for at tinget skal være mere repræsentativt i forhold til samfundet men kvinderne skal være kvalificerede, have deres egen mening og politiske plan, de skal være imødekommende og ærlige i deres kommunikation til vælgerne, de skal være stærke personligheder som klarer at trænge igennem med deres politiske meninger. De deler politikere i binære oppositioner, positiv + / ÷ negativ

den gode: den dårlige

stærk personlighed: svag personlighed

egen mening: andres/ingen mening

politisk plan: andres/ingen plan

kvalificeret: ukvalificeret

ærlig: falsk

Denne opstilling gælder alle færøske politikere men ingen af de nuværende politikere opfylder alle de positive egenskaber. Informanterne kan ikke se et ”glasloft” som skulle forhindre at flere kvinder gik ind i politik, de oplever ikke at deres liv som kvinder er undertrykt af mænd. Til gengæld mener de at det er de beslutninger som bliver truffet i Lagtinget som er med til at gøre livet besværligt for alle færingere, det er ligegyldigt hvem som er politiker, det er deres politik som er afgørende. Ideal politikeren er, *ærlig, troværdig og modig*. De mener ligesom de kvindelige politikere at, det er en del af embedet at stille op til interview og lignende.

Der er stor forskel på de to diskurser, repræsenteret af de to grupper af informanter. Den som politikerne står for kan spores til den socialistiske diskurs som har sit udgangspunkt i den russiske oktoberrevolution 1917, med Lenin som en af hovedaktørerne. En tekst som viser den socialistiske ligestillingsdiskurs er Lenins tale til partiløse arbejderkvinderne til Moskvas 4. bykonference i 1919.^{28 29} Sovjetrepublikken støtter kun et demokrati som gør det lettere for arbejderne og de undertrykte i samfundet. Kun de som arbejder, skal have valgret, det er ligestilling. Det første som Sovjetrepublikken gjorde for ligestilling var at fjerne den gamle lovgivning som undertrykte kvinderne. Nu når kvinderne er ligestillede og er kommet ud i arbejde, er det nødvendigt at udfylde det tomrum som opstod med hensyn til børnepasning og madlavning. Derfor måtte der opbygges institutioner, fælleskøkkener, børnehaver som kvinderne passende kunne gøre. Her ses at diskursen om socialisme, indeholder de samme forestillinger om kvinden som man ser i konservative samfund, nemlig at kvinderne er gode til at organisere, lave mad og passe børn. Forskellen er bare at ifølge det socialistiske verdenssyn, kan kvinden vælge om hun vil have børn, lave mad og gøre rent. Den rolle som kvinden i den socialistiske ideologi tilbydes, er ikke meget anderledes end den hun går fra.

Hvis man begrænser den historiske kontekst til 1917 eller 1925, ser det ud som om at ligestilling ikke eksisterede på Færøerne før socialismen. Dette ville være en fejlantagelse, fordi man derfor ikke ser på hvordan kvindeopfattelsen var før socialismens idéer kom til landet. Et oplagt område for at lede efter en ældre diskurs om kvinder i det færøske samfund, er nationale udgivelser af nationalhistorie og myter. Den mytiske diskurs om kvinder kan identificeres med den diskurs som de anonyme vælgere udtrykker. Det er en diskurs om at kvinder og mænd er lige velegnet til at bestride et højstatus embede, så som politiker, men at det kræver en engageret, stærk, ærlig og kvalificeret person for at blive en god politiker.

Selv om informanterne efterspørger flere kvindelige politikere, er der kun enkelte af informanterne som er politisk aktive. En kunne tænke sig at gå ind i landspolitik. Men de fleste af informanterne mente ikke at de selv besad de kvalifikationer eller personlige egenskaber som krævedes for at være kvindelig politiker i dag. Denne refleksion, kan både fortolkes som et tegn på kvindeundertrykkelse i form af internalisering af ideer om at kvinder ikke kan begå sig i politik eller

²⁸ Socialistisk Standpunkt, *kvindekamp er klassekamp. 1910-2010*, s 138- 147

²⁹ Lenin starter med at nævne de to mest påtrængende spørgsmål i tiden vedrørende brødsituationen og Ruslands militærsituation. Han vælger ikke at gå ind i disse spørgsmål fordi kammeraterne Trotskij, Jakovleva og Sviderskij allerede har gennemgået disse. I stedet for vælger han at fokusere på de generelle opgaver som de kvindelige arbejderbevægelser i Sovjetrepublikken står overfor, i overgangen til socialismen.

det modsatte, at kvinderne fordi de ikke er undertrykte, kan udtrykke sig kritisk om det politiske arbejde samtidig som de giver udtryk for at de kender sig selv og deres egne styrker.

Informanter

Informanterne i kapitel 1. består udelukkende af kvinder. Dette har været et bevidst valg fordi fremstillingen skulle begrænses og derfor blev valget at udelukke udtrykke kvindeperspektiver, repræsenteret af kvindelige vælgere og politikere. Det var vigtigt at de anonyme vælgere var tilfældige kvinder på gaden i Thorshavn, de var anonyme fordi, "*alle kender alle på Færøerne*". Det var nemt at opsøge kvinderne i det offentlige rum, alle sagde ja, bortset fra én.

De kvindelige politikere i denne fremstilling repræsenterer oppositionspartierne, disse har som en del af deres partiprincipper ligestilling mellem kønnene, derfor var det forventet at de ville deltage i en studie om kvinder og politik. Dette kan betyde at disse kvindelige politikere er så ligestillede i deres egne partier at de gerne må udtale sig til andre, på den anden side kan man sige at de kvindelige politikere som repræsenterer de partier som nu sidder i Landsstyret som er mere konservative i deres politik, muligvis er blevet nægtet af partitoppen til at udtale sig til en akademisk studie. Det viser sig at flere studerende har forsøgt at få interview med de kvindelige politikere som repræsenterer partierne i det nuværende Landsstyre men ingen af dem har været så heldige.³⁰

Det ville være at forkert at sige at ligestilling er et emne som optager de almene færøske kvinder, det er et emne som optager kvindelige politikere og som nok berører dem mere da det gælder deres arbejdsplads.

Ved kommunevalget i 2012 stillede flere af de kvindelige lagtingsmedlemmer op til valg, det er fuldt lovligt på Færøerne, at holde to politiske embeder samtidigt, men det sætter spørgsmålstegn til hvor lige de politiske embeder er fordelt når politikerne er såkaldte "dobbeltgængere".

Før interviewene havde jeg fulgt med i færøsk politik gennem den direkte tv-udsendelse fra Lagtinget og politiske debatter i medierne. forberedelsen til interviewene bestod af, at bruge Erving Goffmans dramaturgiske perspektiv og situationsanalyse³¹ til at planlægge hvordan helhedsindtrykket af personen, diskursen og kulissen, kunne noteres ned på en nem måde. Politikerne udtrykte sig på "flydende akademisk" som gjorde det nemmere at identificere den moderne officielle diskurs om kvinder i politik og som viste at de var forberedte på interviewet.

³⁰ Interview med kvindelige politikere

³¹ Erving Goffman. *The presentation of self in everyday life 1959* og *The Neglected Situation*, American Anthropologist, New Series, No 6, Part 2: The Ethnography of Communication (Dec. 1964)

Kapitel 2

Kvinden i myten

I dette kapitel ser fremstillingen på den mytiske diskurs som findes bevaret i de færøske kvæder.

Det første afsnit **Myter** præsenterer den strukturalistiske metode for at analysere myter, derefter følger afsnittet **Myten om to kvinder** som er et uddrag af myten om Sjúrdur Sigmundarson, efter dette kommer en strukturalistisk analyse af myten som viser en model af strukturen i myten. Siden kommer afsnittet **Andre versioner** som viser andre versioner af myten og sammenligner den færøske med den islandske version af myten. Det næste afsnit er **Færøsk dans og kvæder** som ser på hvordan myterne er blevet bevaret som en del af den færøske kultur og hvordan myterne traditionelt fortælles. Det sidst afsnit **Diskursen** præsenterer den mytiske diskurs om kvinden.

Myter

Myter er et kendt område for antropologi, både Lévi-Strauss og Malinowski, er kendte myteforskere, Malinowski med sin funktionalistiske tilgang hvor han fokuserede på at studiet af myter skulle ske i den rigtige sociale kontekst, med indblik i kulturen og den historiske udvikling samfundet havde været igennem. For Malinowski er myter ikke kun fortællinger de er en del af livet i de samfund han studerede.³²

Lévi-Strauss står for den strukturalistiske metode. For Lévi-Strauss er myter kodede og symbolske. De er variationer over samme tema, ved at pille alt det overflødige væk og ved at bruge binære oppositioner kan myten fortælle os noget om os selv.³³ Studiet af myter kan både sige noget universalistisk om myters betydning og hjælpe med at belyse de samfund som de er en del af. Gennem myterne behandles forskellige dilemmaer som er en del af det menneskelige liv.

Myten skal undersøges i forbindelse med andre myter og variationer af samme myte i andre samfund, gennem denne sammenligning vil forskelle og ligheder vise sig som kan siges at være forbundet til den kulturelle udvikling samfundet har gennemgået.³⁴ Det er vigtigt både at have fokus på individet, samfundet og mytens form når man studerer myter. Jeg har valgt den strukturalistiske tilgang til at undersøge de færøske myter.

³² Fiona Bowie. *The Anthropology of Religion*. 2006.s 273

³³ A.a. s 280

³⁴ A.a s 283

I denne fremstilling bruges den brede mytedefinition som Fiona Bowie bruger i bogen *the Anthropology of Religion 2006*.

Robert Segals definition af myter er, at en myte er en fortælling som omhandler individer som opnår noget gennem handlingen og at der er tilhængere af denne fortælling.³⁵

Denne brede definition dækker over folkeeventyr, personlige fortællinger og officiel historieskrivning, derfor bliver dilemmaet mellem at skille myter og historie ligegyldigt, fordi begge kan forstås som myter.

Den klassiske deling mellem myter og historie er at historie er baseret på arkiv materiale, det vil sige bevarede dokumenter fra den historiske tid. Hvorimod myten siges at være de sprogløse historie, som er mundligt overleverede og senere samlet sammen i skrift af fx antropologer.

Både myter og nationalhistorier er konstruktioner, forskellen ligger i deres forestillede sandhedsværdi, myter har ingen derfor kaldes de myter, til gengæld er påstanden om en objektiv nationalhistorie almindelig fordi den er baseret på verificerede historiske dokumenter. De færøske myter indeholder historiske referencer og den officielle færøske historie indeholder mytiske elementer, særligt i form af repræsentationen af nationalhelte.

Det færøske sprog først blev struktureret i en grammatik midt i 1800- tallet, før dette var der ingen ”korrekt” måde at stave færøsk på. Læser man materiale fra tiden før 1800, så er stavningen tit baseret på lyden af ordet, derfor skal man udtale det som står skrevet for at forstå det. Færøsk er oprindeligt et talesprog som er blevet bevaret i sange og færøsk dans, hvis hovedtema var de forskellige færøske myter.

Den strukturalistiske metode ser på flere myter i samme samling og andre versioner af samme myte som findes i andre kulturer, denne rigide metode er tids- og pladskrævende. For at begrænse omfanget af fremstillingen, har der været nødvendigt med en udvælgelse, derfor har jeg valgt én myte ud af samlingen af færøske myter, myten om Sjúrdur Sigmundarson. Valget af denne myte er baseret på dens status som en af de ældste af de færøske myter ca. 1000 år og det at den findes i andre steder rundt om i Europa, blandt andet i den germanske tradition i *Nibelungenlied* og i den islandske Edda af Snorri Sturlason. Begge disse er fra omkring 1200-tallet, også kendt som middelalderen.

En anden begrænsning er valget, kun at sammenligne den færøske med den islandske version af myten. Begge disse menes at have oprindelse i den samme fortælling som siden er forsvundet. Valget af den islandske version er baseret på den fælles historie som disse to lande deler, de er

³⁵ Fiona Bowie. *The Anthropology of Religion* .2006 s 269

så kaldte broderlande og hørte sammen med Grønland til det norske kongerige op til delingen i 1816. Den fælles oprindelse fra Norge er efterhånden blevet udviklet til hver sin kultur. Den islandske og den færøske, med ligheder og forskelle, i sprog, kultur og myter. En af de største forskelle mellem Island og Færøerne, er at en islandsk bibel kom allerede omkring år 1584, imens på Færøerne skete dette først i 1900-tallet.

Den tredje begrænsning er, at myten som er valgt findes bevaret i et færøsk kvad, som består af omkring 600- 800 vers, afhængig af om man tager hele kvadet eller kun de første tre fortællinger. Jeg har valgt at lave et uddrag af myten som fokuserer på fremstillingen af kvinden i myten, dette uddrag er både en oversættelse af færøsk til dansk, samtidig som at fortællingen er blevet forandret fra vers til prosa, uden det poetiske ordvalg, rim og rytme.

Myten om to kvinder

(et uddrag af myten om Sjúrdá Sigmundarson³⁶)

I en fjern tid, før verden mellem, mennesker, dyr og guder var adskilt, levede to kvinder, den ene var Brynhild datter af Búðla og den anden var Guðrun datter af Grimhild. Begge var skønne på hver sin måde, som sommer og vinter.

I samme tid levede en ung og berømt mand kaldet Sjúrdur, han havde dræbt ormen Frænir og havde taget guld, hvori der befandt sig en ring, kaldet dronningeringen. Denne ring førte død og ødelæggelse for den som bar den. Dette vidste Sjúrdur ikke.

Brynhild Búðladatter er en kvinde med egne meninger, hun trodser sin fader, med at insistere på at Sjúrdur vil komme og bede om hendes hånd, dette har nornerne ladet hende vide. Brynhild får sin fader til at bygge en borg på en ødemark, omkring borgen skal der være en runebundet ild som kun dværgene kan lave, kun den brave Sjúrdur kan ride gennem ilden. Brynhild venter i borgen omringet af ilden Váðalogi.

Sjúrdur hører om ilden og skønne jomfru Brynhild. Han rejser hjemmefra for at vinde Brynhild, på vej derhen møder han Grimhild som beder ham stoppe fordi hun har en datter som gerne vil have ham. Men han siger nej og rider til Brynhild. Han kommer gennem ilden og finder Brynhild sovende iklædt brynje. Han sprætter brynjen af hende, hun vågner, de elsker og lover hinanden troskab, Brynhild blev gravid. Syv måneder tilbringer Sjúrdur hos Brynhild, så kommer tiden hvor han skal rejse igen, han giver hende dronningeringen som tegn på troskab, hun giver ham sin ring i stedet. Men før han rejser vil han tage hen til Búðla for at hilse på sin kommende svigerfar.

³⁶ Jóannes Patursson, *Kvæðabók*, Lagtinget. Thorshavn 1922.

Ligesom Brynhild før ham, advarer Búðli Sjúrdur om faren ved at rejse tæt på naboens gård, fordi der bor to kvinder som kan hekseri og blande gift, de vil forsøge at lokke Sjúrdur til gården. Sjúrdur undrer sig over disse advarsler og rider væk på sin hest Grani.

Han holder sig til stien som han har fået henvist, imens han rider gennem skoven møder han pludselig en ilter drage, som tvinger Sjúrdur til at ride mod naboens gård. Med et er dragen væk og i dens plads sidder dronning Grimhild.

Udenfor står Grimhild og holder øje med de rejsende, hun ønsker at finde en passende mage til sin datter Guðrun. Der kommer en ung mand ridende, det er Sjúrdur, Grimhild lokker ham til at komme hjem i hendes borg. Grimhild beder sin datter at blande gift i koppen som skal bydes til Sjúrdur, men Guðrun nægter med ordene: ”at have det som anden ejer det er sjældent vellykket” for denne bemærkning modtager Guðrun tæsk fra sin moder, imens flere ser på. Guðrun følger sin moder og blander gift til Sjúrdur, giften får ham til at glemme alt om sit løfte til Brynhild. Denne nat tilbringer han med Guðrun.

Guðrun vågner dagen efter og ser frem til at fortælle Brynhild om sin dåd. Brynhild ved det allerede. Ved morgenbadningen i åen mødes Guðrun og Brynhild. Guðrun er glad og hovmodig, hun siger til Brynhild at hun har spildt sin mødom på Sjúrdur. Brynhild sørger og er hævnlysten, og siger at Sjúrdur skal dø på grund af det som er sket med Guðrun. Det tror Guðrun ikke på, ingen som hun kender, vil dræbe ham.

Når Sjúrdur finder ud af at han er blevet forgiftet til at glemme Brynhild, rider han til Brynhild for at undskylde og gøre alt godt imellem dem igen. Men da er Brynhild kold og uberørt, hun agter at Sjúrdur skal dø. Kort efter besøget føder Brynhild datteren Ása Sjúrdadatter, som hun sender væk med åens strøm, i en kurv. Brynhild er hævnlysten.

Gunnar en af Guðruns mange brødre, ønsker at Brynhild skal være hans dronning, Brynhild siger til ham at dette kun er muligt når Sjúrdur ikke længere lever. Brynhild kommer selv med planen, Gunnar og broderen Høgni skal dræbe Sjúrdur i skoven, når han på grund af tørste stiger af sin hest for at drikke fra kilden.

Sjúrdur og Nivlungern (Gunnar og hans brødre) er svorne venner og rider tit på jagt sammen, denne gang for sidste gang. Sjúrdur tørster, fordi han har fået saltkød og mangler vand, han står af sin hest for at drikke af kilden, uvidende om planen som skal udføres, han får sværdet i ryggen af sine venner. I sin dødsstund vender Sjúrdur sig om og siger at havde han vist dette skulle han have dræbt dem begge. Efter Sjúrdur er død, føres hans lig og hans hest til Brynhild, som siger at dette tilhører Guðrun som ejer ham nu som død. Guðrun sørger over Sjúrdur og lover at hævne hans død.

Kort efter Sjúrdurs død, dør Brynhild af sorg, alt gullet efter Sjúrdur går nu til Guðrun.
Guðrun lægger en plan for at hævne Sjúrdur, hun vil dræbe sine brødre Gunnar og Høgni.

+ ♂ K	Búðli spørger/støtter sin datter Advarer Sjúrdur	Brynhild siger sin far imod, hun finder selv en plan. Skinner som solen brynjeklædt	Sjúrdur rider gennem ilden. Aktivt sommer	Brynhilds plan at dræbe Sjúrdur, salt mad uden drikke. Græder strømme af tårer
÷ ♀ N	Grimhild beordrer/slår sin datter Fanger Sjúrdur	Guðrun siger sin mor imod, hun gør som moren siger. Liljer og roser, blåklædt	Sjúrdur drikker gift passivt vinter	Guðruns brødre dræber Sjúrdur imens han ligger ved kilden for at drikke Tørster

Her i modellen ses en opstilling af de umiddelbare binære oppositioner, den første er opdelingen i positivt/aktivt/maskulint/kultur: negativt/passivt/feminint/natur.

Ringene fører til undergang for sin ejer. Først havde ormen ringen, han blev dræbt. Siden har Sjúrdur ringen, den giver han til Brynhild som tegn på sin trofasthed. Imens Brynhild har ringen, laver hun planen om at dræbe Sjúrdur, imens Sjúrdur rider i sin død, græder Brynhild stride strømme af tårer. Hun har tårer imens han tørster.

Efter drabet på Sjúrdur får Guðrun både liget af Sjúrdur og hesten Grani. Kort efter dør Brynhild af sorg. Derefter modtager Guðrun alt Sjúrdurs guld inklusiv ringen. Derefter begynder historien om Gudruns hævn over sine egne brødre.

Det er dronningeringen som driver fortællingen frem, den fører til ejerens undergang som fortællingen viser, dette siges også i fortællingen når Guðrun siger: ”ikke går det godt når man tager noget som tilhører nogen anden”.

Fortællingen er som vist bygget op på modsætninger, maskulint og feminint, kultur og natur, guder og mennesker, mennesker og dyr, magt og afmagt, stærke og svage, etc. Modsatningerne kommer også til udtryk som splittelse og samling, fx splittelse af venskabsbånd, familiebånd, edsvorne eller figurerne og deres redskab. Sjúrdur og sværdet, Grimhild og dragen, Brynhild og ilden, Guðrun og giften. Grimhild og dragen som spyr gift og ild, kan siges at være en samling som kan deles i Brynhild og ilden og Guðrun og giften. Hvor ilden er maskulint/kultur/synligt og giften er feminint/natur/gemt.

Andre eksempler af ting som deles og samles, er fx sværdet, gram er i to stykker, men samles til et sværd, som igen deler andre ting i to. Fx ormen Frænir, Smeden Regin, Brynhilds brynje.

Et andet træk som viser sig i myten er gentagelsen. Brynhild og Búðli advarer Sjúrdur med samme advarsel, Gudrun siger sin advarsel til sin moder to gange. Gentagelsen ses også i hvordan Sjúrdur dør og hvordan han selv dræbte ormen for at få guldet. Sjúrdur dræbte ormen da den skred ned til vandet for at drikke. Ligesom at Nivlungerne og Sjúrdur var som brødre da de dræbte ham, ligeledes var det smeden Regin, ormens broder som hjalp Sjúrdur fordi han selv ønskede sin broder dræbt så han kunne få guldet. Gunnar dræber Sjúrdur for at få Brynhild og guldet.

Samling og splittelse er et gennemgående tema, venner, forældre og børn, søskende splittes og bekæmper hverandre, sværdet fører til guldet og guldet fører til undergang.

Andre versioner

Som før nævnt så er det en del af den strukturalistiske metode at sammenligne flere versioner af samme myte for at se ligheder og uligheder, som de forskellige kulturer har frembragt.

Den største forskel mellem den islandske og den færøske version af myten om Sjúrdur Sigmundarson, er at den islandske fortæller at Sjúrdur rider ind i ilden til valkyrien Brynhild som ligger og sover i brynje som han skærer op med sværdet. Derefter rider han væk herfra til Nivlungerne, hvor han bliver gift med Guðrun og hvor han hjælper Gunnar med at få en anden Brynhild til hustru ved selv at tage Gunnars plads og ride gennem ilden og derefter gifte sig med Brynhild og give hende ringen som undergang følger. Denne nat sover Sjúrdur og Brynhild i samme seng men med Sjúrdurs sværd imellem sig. Dette er modsat af den færøske version, hvor Sjúrdur og Brynhilds brændende elskov udenfor ægteskab er i centrum.

I den islandske version er Sjúrdur gift med Guðrun og det går år før Guðrun og Brynhild mødes i åen, og her er det Brynhild som er den lede som lægger ud med at sige at hun har den bedste mand fordi han red gennem ilden og gav hende ringen. Det er Guðrun som afslører for Brynhild at det var Sjúrdur som red gennem ilden for Gunnar, dette beviser hun ved at sige at ringen som hun bærer, er ringen *Andvaragripur* som Sjúrdur skaffede fra ormen, derefter bliver Brynhild vred og hævnlysten.³⁷ Hun forsøger at få Gunnar og Høgni til at dræbe Sjúrdur, men de vil ikke fordi de er edsvorne med Sjúrdur til gengæld får de deres yngre stedbroder Guttorm til at dræbe Sjúrdur, imens han ligger og sover, stikker Guttorm sit sværd igennem ham, men Sjúrdur vågner og når at kaste sit sværd som deler Guttorm i to. Her er fortællingen modsat af den færøske hvor eden brydes af de to Gunnar og Høgni.

³⁷Regin i Líð. *Fornmálasagnir og fornmalaljóð, úrdráttur úr Snorra Eddu og Völuspá*. Torshavn 1945. s 50-51

Efter dette begår Brynhild selvmord og brændes sammen med Sjúrdur. Gunnar og Høgni får alt guld og ringene, Guðrun bliver gift med Brynhilds broder og blodsudgydelsen fortsætter.

Forskellen i handlingernes forløb viser sig som modsatte versioner, ægteskab uden sex eller sex uden ægteskab, mord blandt edsvorne eller ikke mord blandt edsvorne, kendskab til ringen eller uvidende om ringen. Disse transformationer skyldes de kulturelle udviklinger som myterne har gennemgået i takt med at de er blevet en integreret del af samfundet.

En tydelig forskel i de to versioner er, at i den færøske kender ingen til ringens forbandelse, de som er en del af myten ved ikke hvad, som venter dem, men de får advarsler både fra mennesker og guder. De som ved at ringen er forbandet er de som hører myten, de ved det fordi de kender forhistorien fordi de er en del af samfundet, dette giver en fatalistisk stemning i den færøske version.

Færøsk dans og kvæder

Efter gennemlæsning af både versioner er oplevelsen at den færøske er mere voldsom og kompakt i sit udtryk og fremstilling end den islandske. Dette kan skyldes at den færøske version er i form af et kvæde og at den ikke i samme grad som den islandske er blevet poetisk poleret. Den version som her repræsenterer den islandske er som sagt efter Snorri Sturlasons Edda, også kaldet den poetiske Edda eller den yngre Edda. Den beskæftiger sig med tilblivelsen af digte og var nok oprindelig en lærebog for digtere om den islandske digtekunst, den ældre Edda, Sæmundar Edda er den som man mener, at den kristne middelalder mand, Snorri Sturlason havde kendskab til da han skrev sin.³⁸

Den færøske version af myten er meget kompakt med sine fire strofer i hvert vers med et omkvæd på fire strofer. Denne verseform opstår på grund af at myten fortælles som kvad, på færøsk **kvæðir**. Der er mange vers som er direkte tale, dette forekommer tit i form af en dialog på denne måde minder kvæderne om skuespil, myten fortælles i nutid.

Denne verseform hænger tæt sammen med udbredelsen af myten i det færøske samfund, kvædet optræder ikke alene men hører sammen med en kædedans som består af en ring af kvinder og mænd, som danser i takt trinnene: *to til venstre og et til højre*. Disse dansetrin hedder **stevið**, det er stevið som danner rytmen for kvadet. Kvadet synges sammen med dansen, alle som deltager i dansen synger med, der er én som er forsanger og ”styrer” dansen og kvadet, dette kaldes på Færøerne for en ”Skipari” en forsanger kan ligegodt være kvinde som mand. Hvert kvad kan bestå

³⁸ Regin í Líð. *Fornmálasagnir og fornmalaljóð*. Norrøna Forlagið. Thorshavn 1945 S 7

af flere hundrede vers og nogle gange findes forskellige omkvæd til et kvad. Hvert kvad har en melodi, nogle gange kan flere kvad dele en melodi. Et eksempel på denne verseform ses forned:

Vers 18 av 232 i 2. táttur af Sjúrdá kvæðinum (Brynhildar táttur)

”Tað hava mær nornur skapt,
liggur í brósti trá,
nýggju vetur unti eg Sjúrd,
eg ei við eygum hann sá.”

omkvæd:

Grani bar gullið av heiði,
brá hann sínnum brandi av reiði.
Sjúrdur vá á orminum,
Grani bar gullið av heiði.³⁹

Det samlede begreb for kvæder og kædedans er færøsk dans. Når der danses færøsk dans, styres ringen, stevet og sangen af en forsanger. Han eller hun kan hele kvædet som skal synges og styrer hele danseforløbet. Disse forsangere har lært kvædet fra en anden som var forsanger af kvædet eller som kunne kvædet, både mænd og kvinder, således er de forskellige kvæder blevet bevaret i generationer i forskellige bygder og familier.

Det siges at den eneste måde at lære et kvad er at høre det fra en anden og opleve det i den færøske dans, fordi på trods af at kvæderne i dag er opskrevet og udgivet med tekst og noder, så viser det sig at disse opskrifter er en forvanskning af kvadets lyd som resulterer i at folk som har lært kvæder gennem læsning, ikke kan udtrykke kvæder gennem den færøske dans som er en kombination af stev, dans og sang.⁴⁰

I *Myth and Meaning*, taler Claude Lévi-Strauss om ligheden mellem myter og musik. Han mener at den klassiske musik har taget over mytens funktion i det vestlige samfund.⁴¹ Han tager Wagners Ringen tetralogi som eksempel, på en moderne version af myten. Lévi-Strauss viser hvordan musik temaer er forbundet med mytens temaer og ser musikken som en parallel til myten,

³⁹ Kvæðabók, bind 3, første gang udgivet af det færøske Lagting 1922. s 5 og 32

⁴⁰ Samtale med P. O. í Hoyvík Sigmundarson, forsanger og ekspert i færøsk dans og kvæder

⁴¹ Claude Lévi-Strauss. *Myth and Meaning*. Schocken Books, New York 1979/1995. S 45-46

myten er nu i en ny form kombineret i operaen. Myten som fortælles i Ringen er en anden version af myten om Sjúrða eller som han kaldes i Ringen, Sigfried.

Der hvor Lévi-Strauss tager fejl, er at tro at denne kombination først opstår efter at mytisk tænkning er på vej væk, dvs. efter at moderne videnskab kommer på scenen.⁴²

Den færøske dans er en gammel form for kombination af myter og musik som har været meget mere udbredt før i tiden. Den hørte til den folkelige underholdning, hvorimod opera og klassisk musik i høj grad tilhører overklassen, dette ses i professionaliseringen af deltagerne og lokalerne.

Den færøske dans stammer fra tiden omkring år 1200 og kaldes for **ballader**. Kvæderne har på Færøerne traditionelt været mundligt overleverede. Omkring år 1800 blev flere af dem nedskrevet og indsamlet. De største kvæder indeholder omkring 600- 800 vers, disse lange kvæder deler versene op i såkaldte **tættir** som kan sammenlignes med kapitler, i en bog.⁴³ Nogle af de fortællinger som figurerer i færøske kvæder er fx Sjúrdur Sigmundarson og hans kamp med ormen, Karl den Store og hans felttog til Spanien omkring år 800, historien om Tristan og Isolde, og historien om dronning Margrethe den 1.

Dette viser at der har været god forbindelse mellem Færøerne og resten af Norden og Europa. Denne tradition har eksisteret andre steder i Europa men har kun overlevet på Færøerne. Et af argumenterne for at den færøske dans har overlevet på Færøerne, er at landet ligger i periferien og er meget isoleret særdeles om vinteren med storme og kulde, samt den omstændighed at den færøske dans har sin tid fra jul til fasten, dvs. vinterperioden, hvor der i gamle dage måske ikke var mange andre adspredelsesmuligheder i den kolde tid. Andre steder fx i Danmark er kædedansen forsvundet og har efterladt nogle kæmpeviser. Det er uvist om kvæderne oprindeligt er kommet til Færøerne gennem Norge eller fra Skotland, en færøsk myteforsker Mortan Nolsøe, påviste at der er visse ligheder mellem de færøske kvæder og skotske kvæder som ikke findes i de nordiske kvæder. Dette gælder for inddelingen af kvæderne i tættir, som ikke ses andre steder i Norden.⁴⁴

Jeg mener at en af grundene til at den færøske dans er bevaret på Færøerne er at de befandt sig i en sammensat form som både var en samlende social situation som tillod en form for kollektiv underholdning gennem sang og dans som gav viden om kulturen, historien og sproget sammensat af en fysisk udfoldelse som er inkluderende i sin simpleste form, stevið og omkvæd, gennem den færøske dans skabes et fysisk minde i deltagerne som kombinerer melodi, tekst, rytme, bevægelse.

⁴² Claude Lévi-Strauss. *Myth and Meaning*. Schocken Books, New York 1979/1995. s 51-55

⁴³ Jóannes Pætursson. *Kvæðabók. Bind 5*. Lagtinget, Thorshavn 1922.. s 5

⁴⁴ www.slaid-ring.fo

I modsætning til andre former for kollektive samlinger så som det kirkelige kristne liv, som også dominerede det færøske samfund, dette skete på latin og senere på dansk, i den kristne form, samles alle i en kirke, siddende stille på hårde bænke, lyttende til kristne fortællinger på fremmed sprog. Ikke før 1960'erne kom biblen på færøsk sprog og præsterne begyndte at prædike på færøsk, før dette hed det sig at det færøske sprog ikke var egnet til gudsord.

I 1922 blev en samling af de populære færøske kvæder udgivet af Lagtinget. I denne samling kan man læse om hvor kvæderne og kædedansen stammer fra, hvem som har indsamlet dem og hvordan historierne i kvæderne forholder sig til færøsk historie og europæisk historie.

I 1639 modtog den danske oldtidsforsker, Ole Worm, 5 færøske kvæder, som han mente var meget ældre end reformationen. Siden har flere forsøgt at indsamle færøske kvæder, fx færingen, Jens Chr. Svabo (1746-1824) resulterede i samlingen **Gamle Kjempe-Sange** og danskeren, Svend Grundtvig (1824-1883) i den store samling **Corpus carminum færoensium**, som indbefatter 236 forskellige genrer og ca. 44.000 vers. Disse samlinger er indsamlet gennem godt 300 år, af flere forskellige personer rundt på øerne. Nogle gange skulle de notere kvædet ned imens en person sad og sang, fordi det ikke fandtes nedskrevet. For at give et indtryk af hvor lang tid det tager at synge alle disse vers, kan jeg oplyse at Sigmunds kvæði det ældre, indeholder 3 tættir med tilsammen 85 vers, som hvert følges af omkvædet, dette tager ca. 27 min. at gennemføre.⁴⁵ Andre kvæder kunne findes i kvædebøger, som opkaldes efter det sted som de tilhører, fx Fugloyarbók, Sandoyarbók og Nólsoyarbók. De første udgivelser af færøske kvæder kom først i 1800-tallet, deriblandt også den første bog som blev udgivet på færøsk sprog, bogen af **H.C. Lyngbye: Færøiske Qvæder om Sigurd Fofnersbane** i 1822,⁴⁶ dette er Sjúrdá kvæðið.

Diskursen

Der er forskelle mellem det ældste kvad, Sjúrdá kvæðið og yngre kvad som fx kvadet om Karl den store, den største forskel er kristendommen, i de yngre kvad som er blevet til efter at kristendommen er kommet til Færøerne indeholder flere referencer til Gud, himmel, helvede jomfru Maria, etc. Imens Sjúrdá kvæðið ikke indeholder disse referencer, selv om nogle af handlingerne minder om kirkelige ritualer. Fx når Regin drikker blod fra ormen og beder Sjúrdur om at stege ormens hjerte, ormen er Regins broder. En anden forskel er kvindernes handlingsmuligheder. I de yngre kvad er kvinderne mere tilbøjelige at ofre sig selv, og i stedet for at hævne sig, de går i

⁴⁵ Dansifelagið í Havn. *Føroyskur dansur, Traditional ballad dancing in the Faroes*. Cd udgivet af Tutl 2008.

⁴⁶ Jóannes Patursson. *Kvæðabók. Bind 5*. 1922. Thorshavn s 242-244

kloster. Dette ville betyde at Brynhild skulle gå i kloster i stedet for at hævne sig, imens Grimhild og Gudrun ville bruge gift og lyssky metoder som de plejer.

Den mytiske diskursformation består af de forskellige kvæder i den færøske samling, yngre og ældre, interviewene med informanterne (de anonyme kvinder), struktureringen af den færøske dans med forsanger og deltagelse og fortællingen om Marita den første kvindelige Lagmand.

Den mytiske diskurs om kvinden viser at kvinden ligesom manden kan være god eller dårlig, stærk eller svag, hævnlysten og kærlig, det som er afgørende er personens *moral*, *ærlighed* og *mod*, repræsenteret af Brynhild og Sjúrdur. Denne ligestilling ses i: dansens struktur som indeholder både mænd og kvinder, som deltagere og forsangere, i kvædernes fortælling som altid indeholder kvinder og mænd (undtaget kvæder om søfart) og ikke mindst, at flere mandlige kvadekæmper, husker at de har lært kvæder fra deres kvindelige selskab via familie, tjenestefolk, naboer etc.

I modsætning til de stereotypiske fremstillinger af den gode og den onde, i forskellige moderne myter og eventyr, så er der ingen forbindelse i den færøske diskurs mellem udseende og egenskaber. En kælling kan være god og en smuk kvinde kan være ond og venner og familie kan bedrage. Diskursen om den gode og den dårlige kvinde i myten er den samme som genfindes blandt informanterne når talen er om den gode og dårlige politiker, og ikke mindst i fortællingen om Marita den kvindelige Lagmand.

Gennem myten vises de farer som lurer når guld og rigdom motiverer mennesker og sværdet eller giften bruges som redskab. Guld og rigdom er det samme som magt, sværdet og giften er det samme som vold, derfor bliver myten en fortælling om søgen efter magt ved brug af vold og strategier og de konsekvenser som følger. Den politiske kamp om magten i samfundet, kan forstås som en moderne version af myten.

En alternativ fortolkning af myterne kunne være at det var en gammel jødisk diskurs, som man kan genfinde i biblens gamle testamente ”*øje for øje og tand for tand*” at denne diskurs var meget dominerende i tiden før reformationen og at denne passede bedre til vikingetiden end de nye principper som ”*at vende den anden kind til*”. Desværre er der ikke plads i fremstillingen til at undersøge denne alternative fortolkning nærmere.

Kapitel 3.

Nationalisme

I dette kapitel undersøges forbindelsen mellem samtid og mytisk tid, som er historisk tid. Det er igennem nationalismen at den mytiske diskurs bliver udbredt til befolkningen i form af bøger, hovedinstitutionen for udgivelse og udbredelse af de færøske myter er Lagtinget, denne institutions historie belyses i det første afsnit. Derefter kommer afsnittet **Nationalisme** som tager udgangspunkt i Benedict Andersons bog *Imagined communities 2. udgave*, dette afsnit viser hvordan nationalismen tog form på Færøerne. Derefter kommer afsnittet **Nationalisme i dag** som ser på hvordan nationalismen reflekteres i det færøske samfund i dag.

Fremstillingen afsluttes med afsnittene **Refleksion** og **Konklusion**.

Historien om Lagtinget

Lagtinget er sammensat af ordene lag= lov og ting= sted. Lagtinget er den institution som danner rammen om det politiske liv på Færøerne. Denne institution er anerkendt som den ældste institution på Færøerne og har sin egen fortælling.

Lagtinget er verdens ældste parlament, det er over 1000 år gammelt. Omkring år 700 kom de første bosættere til Færøerne, det var irske munke, som holdt får. De blev angrebne af norske vikinger omkring år 800, som overtog øerne og fårene. Vikingerne var ikke fastboende i starten, men kom om foråret til Færøerne, hvor fra de tog på rovtogt til Irland, Skotland og England, rovbyttet (fx slaver og proviant) tog de med til Færøerne. Om efteråret rejste de tilbage til Norge med båden lastet med fisk, fåreprodukter og rovbytte.

Omkring år 900 flygtede flere høvdinge og vikinger fra Norge, fordi de nægtede at betale skat til Harald Hårfagre som nu var konge over Norge.⁴⁷ Mange tog skatteflugten til Færøerne og blev således de første fastboende på øerne. Den første fastboende mand på Færøerne var, Grímur Kamban. Færøerne blev delt i 5 høvdingedømmer, med hver deres familieoverhoved som høvding. Nogle af de mest kendte familier er brødrene Brestir og Beinir, som kæmper mod høvdingen Tróndur í Gøtu.⁴⁸ De individuelle høvdingedømmer, havde hver sit tingsted hvor sager kunne fremlægges og afgøres lokalt. Større sager blev fremlagt for Lagtinget. Lagtinget blev samlet engang om året, i Thorshavn. Stedet hedder Tinganes. Der findes ristninger af solure på klipperne

⁴⁷ Hans Jacob Debes. *Føroya søga bind 1* Tórshavn. Føroya Skúlabólagrunnur. 1990. s 130

⁴⁸ Hans A. Djurhuus. *Føroya Søga*. Tórshavn 1963. s 3-4

på dette sted. Denne ene gang om året, mødtes alle høvdingerne på Færøerne. Ingen våben måtte medbringes til Lagtinget. Her blev klager bragt frem som blev dømt af Lagmanden og de andre lagtingsmedlemmer.⁴⁹

I år 999 sendte kong Olav Tryggvason av Norge, Sigmund Brestirson til Færøerne. Hans opgave var at gøre Færøerne kristne. Dette lykkedes med sværdet og livet som indsats. Sigmunds stærkeste modstander, som overlevede, var høvdingen og troldmanden Tróndur í Gøtu. Senere ville Sigmunds hustru og datteren Tóra, hævne Sigmunds død.

Efter at Olav den Hellige døde 29. juli 1030 i slaget ved Stiklestad. Blev denne dag **Ólavsøka**, til dagen hvor Lagtinget skulle samles. I nutiden er dette den færøske nationaldag, som starter med at Lagtingets repræsentanter og kirkens repræsentanter i en ritualiseret march går side om side til kirken. Til denne dag er Thorshavn spækket med mennesker, som har iklædt sig de færøske nationaldragter som er den rette påklædning til nationaldagsfesten. Ólavsøkan starter 28. juli og kulminerer den 29. juli. Den er for alle færing, bringer familie og venner sammen tværs over øerne og resulterer i masser af færøsk mad og drikke, fællessang og kvæðir med kædedans.

I 1816 skete det for første gang i Lagtingets historie, Lagtinget blev nedlagt af den danske konge Selv da fortsatte folk at komme til Thorshavn til Ólavsøku nu for at mindes. Frem til 1948 var Lagtinget et "skyggeting" uden lovgivende magt, men selv da strømmede færing til Ólavsøku, nu for at mindes Lagtingets samling, da Lagtinget blev genetableret som hjemmestyre i 1948, startede man igen med at samle Lagtinget i den gamle tingstad, Thorshavn til Ólavsøku.

Som sagt i kap. 2 så er myte definition som bruges i denne fremstilling, den brede som inkluderer fx nationalhistorie og eventyr. Derfor kan dette afsnit ligegodt kaldes myten om Lagtinget.

I *Myth and Meaning*, siger Claude Lévi-Strauss at den skarpe deling mellem historie og myte som vi i den vestlige verden er vant til, er ikke endegyldig. Nogle samfund har ikke de skriftlige dokumenter, som almindeligvis danner grundlag for historieskrivning fx i form af et officielt dokument. I stedet for har disse samfund en stærk mundlig tradition, de fortæller historierne om deres fortid og gemmer dem i mindet og kulturen, og senere nedskrevne i bøger.⁵⁰

Dette minder om situationen på Færøerne, før 1800 var den færøske historie kun tilgængelig for befolkningen via den færøske dans og kvæder. Der var nogle få kvinder og mænd som kendte hele kvæder, disse blev de historiske eksperter, som kunne fortælle historien gennem deres udfoldelse i færøsk dans, som efterlod et fysisk minde, sammensat af lyd, rytme, bevægelse og sang.

⁴⁹ Hans Jacob Debes. *Føroya søga bind I* Tórshavn. Føroya Skúlabókagrunnur. 1990. s 106-107

⁵⁰ Claude Lévi-Strauss. *Myth and Meaning*. Schocken Books, New York 1979/1995. S 38-40

Nationalisme

Benedict Anderson viser i sin bog *Imagined Communities*, hvordan en lille gruppe aktører var bannerførere for skabelsen af en nationalbevidsthed og det forestillede fællesskab⁵¹. Nogle afgørende faktorer for europæisk nationalisme er skabelsen af et nationalsprog og print-kapitalismen som skal forstås som en udvidelse af nationalsprogets tekstproduktion i form af de første aviser og bøger på nationalsproget. Denne udvikling tog fart da industrialiseringen af det europæiske samfund gik i gang, omkring år 1850.⁵²

Dannelsen af en nationalbevidsthed gennem print-kapitalismen, styret af intelligentsiaen, bestående af akademikere og entreprenører, som får gang i tekstproduktionen af udgivelser af de første aviser, nationalhistorie og myter på eget sprog. Og ikke at glemme de mange nationalromantiske værker i form af nationalsange, skuespil, landskabs malerier, romaner og de første nationalistiske foreninger og politisk partier.⁵³

Dette har også været gældende i udviklingen af en færøsk nationalisme.

En af hovedaktørerne i den færøske nationalisme, er den nationalistiske politiker, Jóannes Patursson (1866-1946). Han var arving til den største fæstegård på Færøerne og han blev uddannet fra Ås Landbrugshøjskole i 1892 i Norge samme år som han overtog fæstegården, han var en moderniseringsmand indenfor landbruget.⁵⁴

Under sit ophold i Norge i en tid hvor norsk nationalisme dominerede, har Jóannes Patursson, som hørte til storbondestanden oplevet en øget nationalisme i Norge, som kom til udtryk som fornyet interesse for norsk nationalhistorie som også indeholder historien om vikinger som drager ud fra Norge imod vest, hvor de finder Hetland, Færøerne, Island og Grønland. Her oprettes bosteder som med tiden blev permanente.

Jóannes Patursson var med til den første færøske folkesamling i 1888 som førte til oprettelsen af den færøske forening med det formål at fremme den færøske nationalisme. Efter færdiggørelse af sin uddannelse vender han tilbage til Færøerne og begynder sit nationalistiske arbejde i 1906 var han med til at oprette et af de første politiske partier på Færøerne, Sjálvstýrisflokkurin (Selvstyrespartiet) og var selv formand for partiet fra 1906-1936.

Jóannes Patursson var medlem af Lagtinget fra 1901 til 1946, i denne periode var Lagtinget et såkaldt "skyggeting", via sit arbejde som Lagtingsmedlem fandt han en måde at "beskytte" det

⁵¹ Benedict Anderson. *Imagined Communities*, 2. Udgave 2006. S 25-26

⁵² A.a. S 44-45

⁵³ A.a. S 74-75

⁵⁴ Hans A. Djúrhuus. *Føroya Söga*. Thorshavn 1963. S 61-62

færøske folk, først og fremmest ved at udgive færøsk historie og myter på færøsk sprog. Jóannes Patursson var kendt som Jóannes bonde. Han var en kvædekæmpe og forsanger som selv foretog indsamling af kvæder rundt omkring på Færøerne. Han var en mand som ville ”beskytte” det færøske folk, ved at bevare den færøske kultur og sproget i en tid hvor man betragtede den færøske kultur som truet. Dette kommer tydeligt frem i *Føroya Söga* (1939) hvor Jóannes Patursson, starter indledningen med at fortælle at Færøerne er det eneste sted, i den civiliserede verden, hvor det almene skolevæsen ikke underviser i nationalhistorien men i stedet underviser børnene i en fremmed nationalhistorie, den danske.⁵⁵

Ifølge Jóannes Patursson så startede den færøske nationalbevidsthed med freden i Kiel i 1814. Napoleon var besejret og danskerne som havde været på Frankrigs side i krigen, blev nu tvungne til at afstå nogle territorier for at holde svenskerne tilbage.

Danmark afleverede Norge til Sverige, for at bevare Holstein og Slesvig. Før dette var Færøerne, Grønland og Island en del af det norske rige. Ifølge Jóannes Patursson så blev den svenske udsending snydt af den danske, da denne undgik at fortælle at de tre nordatlantiske lande også hørte til Norge.⁵⁶ Det går ikke op for færingerne at de er blevet snydt før det danske kongerige overtager det færøske parlament, Lagtinget i 1816.

Svenskerne fik Norge men Grønland, Island og Færøerne blev skilt fra faderlandet Norge. Derefter kom tiden hvor det færøske samfund skulle fordanskes. Det danske nationalmaskineri var gået i gang og ligesom andre europæiske lande handlede det om at skabe en nationalbevidsthed og dette skulle ske gennem en øget national tekstproduktion, sproget skulle struktureres og nationaliseres dette skete på bekostning af de forskellige dialekter og sprog som de store europæiske kongerigers territorier indeholdt. På Island, Grønland og Færøerne bliver det officielle sprog dansk, dansk bliver undervisningssprog i skolerne, i kirken, og i lovgivningen. Det samme som skete for andre lande fx Finland som tilhørte Sverige.

I 1816 opløste Danmarks konge, Frederik VI, det færøske Lagting, Færøerne blev nu til Færø Amt og fra nu af blev alt vedrørende Færøerne styret fra Danmark.

Lagtinget var nu uden lovgivende magt. Lagmanden havde været anset som det færøske folks beskytter⁵⁷ nu var han skiftet ud med en dansk Amtmand, hvem skulle nu ”beskytte” det færøske folk? Lovgivningen, politiet, skolevæsenet, sygehusvæsenet, domstolene, dommere og bankerne blev fra nu af styret fra Danmark, det var hensigten at indlemme Færøerne i det danske rige, derfor

⁵⁵ Jóannes Patursson. *Føroya Söga I, údráttur úr stjórnarlagnum*. 1939 Thorshavn. S 2

⁵⁶ A.a. S 32

⁵⁷ A.a. S 35

blev det officielle sprog på Færøerne dansk, ligesom dansk var sproget og historien i skolen. Færøerne indgik i det danske nationaliserings projekt.

Denne udvikling førte til at der lidt efter lidt opstod modstand i den færøske befolkning. Denne modstand blev kun større af at kongen i 1848 overgav magten til demokratiet, i form af grundloven, derved blev Færøerne gjort til det danske folks undersåtter.⁵⁸

Den gamle latinskolen blev nedlagt og det almene skolevæsen kom til i 1846 under navnet ”*Provisorisk Reglement for Almueskolevæsenet paa Færøerne*” men der gik ikke lang tid for denne blev aftaget igen. i 1854 blev det almene skolevæsen aftaget fordi det ikke var egnet til Færøernes forhold.⁵⁹ I stedet for opstår to skoler, realskolen for drenge og almueskolen for børn af begge køn.

I midten af 1800-tallet får færøsk sprog sin egen grammatik, det var provsten og filologen V.U. Hammershaimb (1819-1909) som i romantisk/akademisk stil i 1846 skabte den færøske retskrivning, han konstruerede den færøske grammatik på etymologiske principper. Han ville vise at det færøske sprog var tæt forbundet med oldsproget, oldnordisk. Nu kunde en udlænding lære færøsk gennem nogle få grundprincipper, selv om det ville betyde at vedkommende i starten ikke kunne se nogen sammenhæng mellem det skrevne og det talte ord.⁶⁰ Der gik ikke lang tid før denne retskrivning bliver udbredt gennem de nationale udgivelser.

En af Hammershaimbs nærmeste medarbejdere var filologen, dr. phil. Jacob Jacobsen(1864-1918) som gennem sit arbejde med Hammershaimbs ordbog, indså at den konstruerede grammatik ikke egnede sig til den menige færøing, fordi den var for krævende. Han lavede sin egne retskrivning baseret på fonetiske principper, men denne blev ikke godkendt fordi Hammershaimbs var allerede accepteret.⁶¹ Befolkningstallet for 1876 anslås til ca. 10.500⁶².

Nogle få færøinger gik på de højere læreanstalter i Norden. De blev uddannede akademikere indenfor, landbrug, jura, historie, statskundskab og teologi. De lærte det officielle politiske sprog og blev en del af embedsværket. Nogle af dem forsøgte at påvirke danskerne indefra fx Nils Winter(1824-1892) en færøing som imens han studerede i Danmark skrev kritiske indlæg om Færøernes situation i det danske blad ”Faderlandet” i 1844 og 1845 derfor tabte han sit studiebidrag

⁵⁸ Jóannes Patursson. *Føroya Søgá I, úrdráttur úr stjórnarlagnum*. 1939 Thorshavn. S 62-64

⁵⁹ Hans Jacob Debes. *Politiska søga Føroya, 1814-1906*. Tórshavn. Føroya Skúlabókagrunnur 1993. s 99-100

⁶⁰ Ulf Zachariasen. *Færøerne og Åland*. Foreningerne Nordens Forbund 1971. S 12

⁶¹ A.a s 13

⁶² Hans Jacob Debes. *Politiska søga Føroya, 1814-1906*. Tórshavn. Føroya Skúlabókagrunnur 1993. s 86

og måtte stoppe sit jura studie. Han vendte tilbage til Færøerne, blev politiker og startede Færøernes første avis, Færingetidende i 1852.⁶³

I 1856 blev den kongelige enehandel endelig aftaget. Nu kunne alle færinger forsøge sig som forhandlere. Fiskeindustrien begyndte at vokse flere både såkaldte ”slupper” blev købt fra England til Færøerne, der var økonomisk vækst i det færøske samfund som førte med sig en begyndende modernisering.⁶⁴ I perioden fra 1860 til 1911 fordobledes antallet af indbyggere på Færøerne fra 8.922 til 18.000 personer.⁶⁵ De nye indtjenings muligheder, den økonomiske vækst, de første aviser og udgivelser på færøsk sprog og de første politiske partier, resulterede i en voksende nationalbevidsthed, et forestillet fællesskab.

Der er tre vigtige faktorer som skal nævnes i forbindelse med fremvæksten af den færøske nationalisme.

Først er det den danske stat og de demokratiske rettigheder som gjorde det muligt at danne foreninger som førte til dannelsen af flere politiske partier på Færøerne.

Ser man på oprettelsen af Javnaðarflokkinn (socialdemokraterne) så blev partiet oprettet den 25. sep. 1925, af de samme personer som i forvejen havde etableret Thorshavns arbejderforening. Dette var i tråd med det som skete i de andre nordiske lande på samme tid. I oprettelsen af partiet havde de tæt kontakt til det danske socialdemokrati. Partiprogrammet lignede de andre nordiske landes socialdemokratiske partiprogrammer, dog med 11 særfærøske tillæg, deriblandt krav om oprettelse af socialforsorgen og udstykning af almen jord til de ejendomsløse.

Partiet blev første gang valgt ind på Lagtinget i 1928, i 1927 fik partiet en partiavis som hedder **Sosialurin**.⁶⁶

Det næste er den geografiske isolering som gælder for Færøernes placering midt i Nordatlantehavet.

Under Anden Verdenskrig blev kontakten mellem Færøerne og Danmark afskåret. Dette skyldtes at Færøerne og Island var besat af England, hvorimod Danmark var besat af Tyskland. Dette medførte en del ændringer, blandt andet nødvendigheden af at skaffe Færøerne et eget flag, som ikke var til at forveksle med det danske flag **Dannebrog**. Dette skyldes at Færøerne var og er en fiskerination, hvis de færøske fiskekuttere sejlede under det færøske flag, ville dette forhåbentlig forhindre, at britiske fartøjer ville skyde færøske fiskekuttere ned, fordi de troede at det var danske

⁶³ Jóannes Patursson .*Føroya Söga I úrdráttur úr stjórnarlagnum*. 1939 Thorshavn. S 69-70

⁶⁴ Hans A. Djurhuus. *Føroya Söga*. Torshavn 1963. S 60

⁶⁵ Jóannes Patursson. *Føroya Söga I, úrdráttur úr stjórnarlagnum*. 1939 Thorshavn. S s 94

⁶⁶ www.j.fo

fiskekuttere, muligvis med tyskere om bord. **Merkið**, som flaget hedder, var dog ikke en ny opfindelse. Det så dagens lys allerede i 1919, men blev dengang ikke anerkendt af den danske regering.

Efter krigen rejste englænderne hjem og Færøerne ”tilhørte” igen Danmark. Flaget Merkið skulle ikke bruges mere. Færøerne havde i realiteten været selvstyrende under den engelske besættelse og dette medførte en voksende nationalitetsfølelse, både blandt den færøske befolkning på øerne og blandt de færinger, som ikke kunne rejse hjem under besættelsen. Denne voksende nationalisme kom blandt andet til udtryk i en afstemning om Færøernes suverænitet. Den 14. sep. 1946. Resultatet af denne afstemning har været omstridt lige siden 1946, da det viste at den færøske befolkning ønskede suverænitet fra Danmark, men da resultatet blev underkendt og kongen opløste Lagtinget og sendte det hjem, fik Færøerne ikke den ønskede suverænitet. Afstemningen førte til at partiet Tjóðveldisflokkurin (republikanerne, senere navneforandring til Tjóðveldi) blev dannet i 1948. Partiet kom ind i Lagtinget 1950, og har arbejdet for Færøernes suverænitet lige siden.⁶⁷

Den tredje faktor som var med til at styrke den færøske nationalisme er den færøske dans og kvæderne.

Som beskrevet i kapitel 2. så er den færøske dans en socialsituation som inkluderer alle. Kvæderne omhandler færøske og europæiske myter og historier, nogle af kvæderne er flere hundrede år gamle, men andre er nye, dvs. de blev digtet i 1700 og 1800-tallet.

De nye kvæder kunne indeholde kritik af det danske overherredømme, som nu kunne fortælles til store dele af befolkningen under dække af at være en uskyldig færøsk dans, en folkelig underholdning.

I denne forbindelse skal nævnes en af Færøerne nationalhelte, Poul Nolsøe. Eller som færinger kalder ham; Nólsoyar Páll (1766-1808). Han var sømand og sejlede hele verden rundt med forskellige skibe, han kom til Amerika, Kina og siges også at have været i Frankrig under den franske revolution. Han kom tilbage til Færøerne efter ti år til søs, her byggede han skibet ”Royndin” det første skib bygget på Færøerne siden den sorte død hærgede. Han digtede flere kvæder, deriblandt Fuglakvæðið som er en fortælling om fuglelivet på Færøerne, fuglene repræsenterer forskellige personer fra tiden omkring 1800, så når Tjaldri (Strandskaden) advarer de andre småfugle om at rovfuglene kommer, så er det selve Poul Nolsøe som advarer færingerne om landsfogeden, monopolhandelsforvalteren og deres følge.⁶⁸

⁶⁷ www.tjodveldi.fo

⁶⁸ Richard Long. *Fuglakvæðið eftir Poul Nolsøe*. Thorshavn 1929. S 7-8

Dette kvad og de fleste andre er blevet udgivet af Lagtinget eller andre offentlige institutioner med Jóannes Patursson som primus motor.

Nationalisme i dag

I 1922 hundrede år efter det første kvad og bog, blev udgivet på færøsk, udgav Lagtinget den store samling af færøske kvæder. Herefter fulgte flere udgivelser af færøske myter, sange og nationalhistorie. På denne måde kunne Lagtinget ”beskytte” det færøske folk, ved at bevare den færøske kultur i form af sproget, under en tid som Færø Amt.

I 1950’erne efter at Færøerne havde fået hjemmestyre, kom endnu en udvikling i nationalismen. Denne gang var turen kommet til biblen, som endnu ikke var oversat til færøsk sprog. Der var to hovedaktører i oversættelsen af biblen, den ene repræsenterede kirken som i lighed med Lagtinget er en af Færøernes ældste institutioner, anført af provsten Jacob Dahl(1878-1944) som ville prædike på færøsk i kirken som kun tillod dansk sprog. Han gik i gang med oversættelsen af biblen til færøsk. I 1937 kom nye testamente men før arbejdet med gamle testamente var færdigt, døde provsten. En anden tog over arbejdet som var færdigt i 1961.

Den anden hovedaktør repræsenterede brødremenigheden som havde gjort sin ankomst i 1850’erne sammen med indre missionen, forskellen var at brødremenigheden kom via England. De kunne i modsætning til den danske indre mission ikke prædike direkte fra deres skrifter, fordi færinger ikke forstod engelsk. Gennem hundrede år voksede brødremenigheden sig stor og rig, ikke mindst i Klaksvik, dette resulterede i at en af menighedens mest centrale personer, Victor Danielsen (1894-1961) gik i gang med at oversætte brødremenighedens bibel. Denne blev den første færøske oversættelse af hele biblen udgivet i 1949. Dette skabte konkurrence mellem kirken og brødremenigheden, om hvem som skulle dominere det religiøse færøske sprog.⁶⁹

Kort efter at Færøerne havde fået to bibler i 1960’erne begyndte det færøske ungdoms oprør at vise sig, fx når eleverne i gymnasiet boykottede eksamener, fordi de ikke måtte tale færøsk når de skulle eksamineres i færøsk som fag. Op gennem 1970’erne og 1980’erne kom nationalismen hovedsageligt til udtryk via produktionen af undervisningsmateriale på færøsk sprog og ikke mindst gennem oprettelsen af færøsk tv (SVF) som lavede egne programmer. Den færøske dans blev også organiseret i form af oprettelsen af danseforeninger som arrangerede færøsk dans for børn og lavede opvisningsdanse rundt omkring udenlands og indenlands.

⁶⁹ Ulf Zachariasen. *Færøerne og Åland*. Foreningerne Nordens Forbund 1971. S 14

Den fortsatte danske involvering i færøsk politik, har været med til at holde nationalismen i gang helt op til i dag. Nationalisme er i dag, en integreret del af det færøske samfund ligesom kristendommen. Hovedsageligt findes den i to former, den officielle og den almene i form af Lagtinget og partierne og kulturelle begivenheder og produkter.

I den officielle nationalisme har nationalismen to distinkte stile, den nationalkonservative og den nationalsocialistiske. Den senere er repræsenteret af partierne Tjóðveldi(Republikanerne) og Javnaðarflokkurin(Socialdemokraterne). Alle færøske partier har nationalistiske træk i dag.

Den almene nationalisme viser sig i kulturelle begivenheder og produkter og er mere forskelligartet, fx skolebøger, offentlige udsmykninger, vejnavne, skulpturer af nationalhelte, skole udsmykning med scener fra kvæderne eller som nye fortolkninger af kvæderne i form af heavy metal bands som fx bandet Tyr.

Det mest tydelige udtryk for en kombination af officiel og almen kulturel nationalisme ser man til Ólavsøka. Det er dagen for Lagtingets samling. En mindehøjtid for Ólav den hellige og kristendommens ankomst til Færøerne og en nationalfest med faste kulturelle indslag så som fællessang og færøsk dans, kombineret med pop-koncerter, popcorn og candyfloss.

Det færøske nationaliseringsprojekt er ikke erklæret færdigt endnu, dette skyldes at Færøerne ikke er blevet til en suveræn nation. Så længe Færøerne er en del af rigsfællesskabet med Danmark, vil nationalisterne fortsætte deres kamp for en suveræn nation.

Et af argumenterne for suveræniteten er den forskel som er mellem det danske samfund og det færøske samfund, i forhold til de udfordringer som de står overfor. For Danmark er det udfordringer med EU, indvandring, arbejdsløshed, lave fødetal, øget bande- og rockerrelateret vold, menneske- og narkosmugling etc. De fleste af disse udfordringer kan ikke genfindes i det færøske samfund. Forskellen mellem Danmark og Færøerne bliver tydelig når man sammenligner befolkningsstørrelsen i dag, den danske befolkning består af ca. 6.000.000 personer, og den færøske befolkning på ca. 50.000 personer. Det færøske samfund, er en lille minoritet i det danske samfund, det samme gælder for den grønlandske befolkning på ca. 57.000 personer. Det ville være bedre om færinger selv styrede det færøske samfund da forholdene ikke ligner de danske, og så kunne den danske stat fokusere på sine egne forhold.

Den seneste udvikling i den færøske nationalisme er den officielle overtagelse af folkekirken som politisk ansvarsområde i 2007. I dag er der ikke den store forskel mellem kirken og brødre menigheden. De vælger hellere at arbejde sammen for at bevare Færøerne kristne, dette kan man se i den praksis at brødremenighedens prædikanter får lov til at prædike i kirken og ikke mindst til

begravelser som udføres af prædikanten og præsten i samarbejde. I denne forbindelse skal nævnes at King James bevægelsen også har nået Færøerne. Denne modtages ikke velkommen af de andre kristne bevægelser men holdes udenfor. Hovedaktøren bag denne bevægelse på Færøerne er Sjørður Højgaard, han har på mindre end et år oversat nye testamente af King James bibel fra 1611 til færøsk i 2010. Han ønsker et andet religiøst sprog, hvor han argumenterer for nye stavemåder til bestemte religiøse færøske ord, fx Kristus skal skrives Christus.

Sjørður Højgaard er ikke populær blandt andre religiøse menigheder eller blandt akademikere og liberale, medierne fryser ham ude, så at hans debatindlæg og læserbreve ikke kommer til orde. Dette skyldes at han repræsenterer en i deres øjne radikal religiøs retning, som har et kvindesyn som minder om det gamle pietistiske kvindesyn som samfundet har kæmpet med i hundred år. Man kan ikke andet end at blive imponeret når man hører om hans situation i samfundet som udstødt og at han på trods af dette fortsætter sit virke. Desværre er der ikke plads i denne fremstilling, at komme nærmere ind på den religiøse strid som har foregået på Færøerne op gennem historien, denne har haft stor indvirkning på samfundsudviklingen politisk og kulturelt.

Op gennem 1950' og 1960' hvor traditionerne blev betragtet som kedelige i forhold til andre underholdningsmuligheder så som teater, biograf, radio, diskotek og tv. Med tiden forsvandt interessen for færøsk dans i den brede offentlighed sammen med at de gamle traditioner som at danse færøsk dans før man gik i kirke eller når man var i grind (deltaget i traditionel hvalfangst⁷⁰). Men samtidig som traditionerne forsvandt, kom der ny interesse for den færøske dans i form af akademiske undersøgelser som bekræftede at den færøske dans er en speciel kombination af dans og sang som kun findes bevaret på Færøerne. Dette tilførte den færøske dans og kvæder en ny status, fra folkelig underholdning til bevaret historisk/kulturelt produkt, artefakt. I dag digtes der endnu viser og kvad imens de færøske politikere taler om at bevare den færøske dans og kvæder og få dem på UNESCO's liste over verdens kulturarv, imens der som aldrig før findes tegn på myterne i samfundets produkter.

Fremstillingen har vist at der ikke er nogen større forskel mellem den officielle færøske nationalhistorie og myterne i kvæderne. Begge er i grunden myter, med fokus på individer som helte i kampen om magten og æren, samtidens historie bliver måske fremtidens myter, fx Myten om den kvindelige Lagmand, Marita kvadet. Den færøske nationalhistorie, lige som alle andre fortællinger, kan konstrueres på forskellige fortolkninger, denne har været en nationalistisk fortolkning.

⁷⁰ Jóan Pauli Joensen. Pilot Whaling in the Faroe Islands. Faroe University Press, Tórshavn 2009. s 209

Refleksion

I *Tolkning och Reflektion*, af Mats Alvesson og Kaj Sköldberg, præsenterer de deres metode, hvor refleksion er en vigtig del. De deler metoden op i fire ideale typer, den *indsigtsdrevne*, *emancipationsdrevne*, *polyfonidrevne* og *den empiri-drevne*- reflekterende forskning.⁷¹ Men disse er ideal typer, min metode er en blanding af dem med en lille overvægt af empiri-dreven reflekterende forskning. Fremstillingen er delt i tre kapitler, der alle har tegn på at være empiri-drevne i en vis grad, dette ses i forhold til hvor meget det empiriske materiale fylder og at det empiriske materiale betragtes som konstruktioner. I denne forbindelse er det vigtigt at se på forfatteren som autoritet, både i forhold til det empiriske materiale og fremstillingen.

Efter refleksion over valg af empirisk materiale er det tydeligt at en betingelse for at forstå myter i et givet samfund, er at man forstår kulturen og derved også sproget. Problemet er at det sprog som myten fortælles i er en gammel form, ikke almindeligt talesprog fra nutiden, derfor er det ikke nok at kunne det aktuelle sprog. Man skal helst kunne gammelfærøsk /oldnordisk på et rimeligt forståelsesniveau og kende til den nordiske mytologi før man går i gang med at studere de færøske myter. Dette krav på forforståelse gør myteforskning i antropologisk forstand meget tidskrævende, i det at det ville forudsætte flere års ophold i feltet før et studie ville være muligt.

Min egen baggrund har sørget for den nødvendige forforståelse for undersøgelsen. I denne forbindelse skal nævnes at min far, Peter Oliver í Hoyvík Sigmundarson, der ligesom min farfar var, er en såkaldt ”kvædekæmpe”, en som er meget god til at være forsanger i færøsk dans. Min far er en af eksperterne i færøsk dans og myter som rejser rundt til forskellige kulturelle arrangementer rundt omkring primært i Norden. Han er selvstændig erhvervsdrivende og politisk aktiv, og både nationalist og internationalist. Han ser sig selv som en ulærd mand i modsætning til en akademisk lærd mand. Derfor har det været muligt for mig at bruge min far som informant i denne fremstilling. Dette har været en fordel i studiet af kvæderne og myterne som tit har krævet en del diskussioner.

Claude Lévi-Strauss så kultur som en strøm af informationer som strømmede fra den ene generation til den næste⁷². Dette må siges at være gældende for færøske kvader og dans. Som barn i 1980' gik jeg til færøsk dans, arrangeret af de etablerede færøske danse foreninger. Tit kom disse ”kvædekæmper” forbi danselokalerne og deltog i dansen, der var ingen forskel på gammel og ung i dansen og de ældre yndede at se børnene deltage ivrigt, for mit vedkommende var hele min faders familie repræsenteret i den færøske dans, og i min verden var der en lighed mellem figurerne i

⁷¹ Mats Alvesson og Kaj Sköldberg. *Tolkning och Reflektion*. 2 oplag Lund 2008. s 504-505

⁷² Claude Lévi-Strauss. *Linguistics and Anthropology i Anthropological theory*, 4. udgave. 2008 s 329

kvæderne og folkene i dansen. Selv deres navne var de samme, Sigmundur, Ingibjörg, Marita, Brynhild og Sjúrdur. Der opstår en kontinuitet mellem mytisk tid og samtidig gennem oplevelsen. Den færøske dans og mindet bevares i kroppen, som lyd, rytme, melodi, bevægelse, sprog og figurer.

Denne fremstilling er en akademisk teoretisk konstruktion, en model over en mulig forbindelse mellem samtiden og mytisk tid gennem nationalismen. Fremstillingen er i sig selv en del af den nationalistiske diskursformation, da den læner sig op ad og gør brug af, ”tekster” og forfattere som gennem udgivelser af nationalhistorien og myterne, selv blev en del af den nationalistiske diskurs, derfor er fremstillingen nationalistisk.

Men fremstillingen skal ikke forstås som politisk hverken socialistisk eller konservativ. Ligesom Benedict Anderson så betragter jeg ikke nationalismen som en politisk ideologi, men som en del af den færøske samfundsudvikling som har sit udgangspunkt i en bestemt historisk tid og kontekst og som kan genfindes i mange andre samfund.⁷³

Det viser sig at det forestillede fællesskab som opstår af nationalismen også må siges at gælde akademikerstanden på Færøerne de deler et akademisk sprog, teorier og teoretiker. Men de færøske akademikere er ikke afskårne fra resten af verdens akademikere, der er et internationalt forestillet fællesskab som indbefatter idéer om akademisk integritet, moral og ægthed.

Dette kan føre til at akademikeren bliver ophøjet til ekspert og derfor får akademikerens ord, en særlig autoritær position i samfundet. I denne forbindelse er det vigtigt at erkende at der er en overvægt af akademikere blandt forfatterne til ”teksterne” dette gælder også informanterne. I ”teksterne” kommer dette til udtryk gennem ordvalg, strukturering og retorik. Det viser sig at når det kommer til nationaliseringsprojektet, så er det altid akademikere som via deres ophold i udlandets universiteter oplever en ny fascination af færøsk kultur og samfund som leder til at de gennem deres akademiske arbejde forsøger at vise hvorfor Færøerne er berettiget sin egen plads blandt verdens nationer. Dette gælder også for mig, jeg er med til at opretholde og udbrede den moderne akademiske diskurs om nationer, min autoritet ligger i min uddannelse og forforståelse, jeg gør intet krav på nogen ”sandhed”, fremstillingen er én fortolkningsmulighed af mange.⁷⁴

⁷³ Benedict Anderson. *Imagined Communities*, 2. Udgave 2006. S 4

⁷⁴ Mats Alvesson og Kaj Sköldböck. *Tolkning och Reflektion*. 2 oplag Lund 2008. s 515

Konklusion

Undersøgelsen har vist at kvinder ikke deler samme opfattelse af ligestillingssituationen. De kvindelige politikere og vælgere repræsenterer to forskellige diskurser om kvinden og ligestilling, fordi de oplever ligestilling forskelligt.

De kvindelige politikere har selv oplevet hvor svært det er at være kvinde i et embede som for få år siden kun var til gængeligt til nogle enkelte kvinder. Hvorimod de kvindelige vælgere opfatter deres egne position som kvinde i forhold til mand som ligestillede, de er fortalere for at flere kvinder involverer sig i politik men de mener ikke at kønnet skal være den afgørende faktor for at deltage i politik. Det afgørende er om man er egnet til det politiske embede. Det kan virke som om de kvindelige vælgere ikke interesserer sig for politik, men det gør de og de ville gerne deltage i undersøgelsen. Det er dette som viser at man godt kan interessere sig for politik uden at ville stille op til valg og at kvinder kan godt være ligestillede uden at det ses som lige fordeling af politiske embeder. Den mytiske diskurs ser lighed mellem kønnene men ikke økonomisk lighed mellem folk.

Gennem undersøgelse af nationalhistorie, kvædesamlinger og andre ”tekster” via en kombination af strukturalisme og diskursanalyse som metode, har fremstillingen vist at forbindelsen mellem den mytiske diskurs i dag og de færøske myter kan findes i nationalismen som var den historiske/økonomiske udvikling hvor institutioner og aktører så som akademikere, politikere og Lagtinget var med til at udbrede den mytiske diskurs gennem den voksende print-kapitalisme. Den mytiske diskurs blev etableret gennem den nationale tekstproduktion i det færøske samfund gennem godt 200 år, den er flettet ind i kulturen så at man næsten ikke lægger mærke til den. Den er en del af den traditionelle færøske dans og har gennem denne fået et underholdningsaspekt som har tydelige forbindelser til skuespil og opera i nyere tid.

I et hvert samfund findes der altid flere forskellige diskurser om et emne, nogle er mere tydelige end andre i form af deres udtryk og platform for udbredelse. De andre diskurser om kvinden, den politiske og den pietistiske er mere isolerede og tydelige, de findes hovedsageligt i det politiske domæne eller det religiøse domæne, selv om de allerede er udbredte i samfundet i form af offentlige udgivelser gennem offentlige institutioner så er der lang vej igen før de opnår den samme grad af integration i samfundet som den mytiske diskurs, denne har trods alt eksisteret i 1000 år.

Fremstillingen har vist at konstruktionen af en nationalhistorie er forbundet til forfatteren og vedkommendes motiver, ligesom en fremstilling også er det, derfor kan man gøre brug af redskaber som refleksion, hvor forfatteren erkender sin baggrund og motiver for fremstillingens tilblivelse, for at forhindre at vildlede læseren.

Kildefortegnelse

Bøger og artikler

Anderson, Benedict. *Imagined Communities*. Revised Edition. Verso London 2006

Alvesson, Mats og Sköldbberg, Kaj. *Tolkning och Reflektion, vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 2. Upplagen. Studentlitteratur Lund 2008

Bowie, Fiona. *Anthropology of Religion. An introduction*. 2. udgave. Blackwell Publishing Ltd. Oxford 2006.

Debes, Hans Jacob. *Føroya søga bind 1-3*. Tórshavn. Føroya Skúlabókagrunnur bind 1. 1990. bind 2. 1995. bind 3. 2000

Politiska søga Føroya 1814- 1906. Tórshavn. Føroya Skúlabókagrunnur 1993

Djurhuus, Hans A. *Føroya søga*. Tórshavn 1963. færøsk skolebog

Goffman, Erving. *The presentation of self in everyday life, 1959*. 4. udgave. London Penguin Books Ltd. 1990. og artiklen *The Neglected Situation*, *American Anthropologist*, New Series, No 6, Part 2: The Ethnography of Communication (Dec. 1964)

Joensen, Jóan Pauli. *Pilot Whaling in the Faroe Islands*. Faroe University Press, Tórshavn 2009.

Knudsen, Dan M. *Rigsombudsmanden på Færøerne. Beretning 2010*, Rosendahls-Schultz Distribution. Statsministeriet. 2010 Danmark

Lévi-Strauss, Claude. *Myth and Meaning*, Schocken Books New York 1979/ 1995

Linguistics and Anthropology i McGee, R. Jon og Warms, Richard L. red. *Anthropological theory An introductory History* 4. udgave. McGraw-Hill New York, 2008

Lindberg, Christer. *Claude Lévi-Strauss (1908-) och strukturalismen*, i Lindberg, Christer, red. *Nya Antropologiska porträtt*. Lund. Dept. of Sociology, Lund University 2005.

Líð, Regin í. *Fornmálasagnir og fornmalaljóð*. Norrøna Forlagið. Thorshavn 1945

Long, Richard. *Fuglakovæðið eftir Poul Nolsøe*. H. N. Jacobsens Bókahandil. Thorshavn 1929

Pætursson, Jóannes. *Kvæðabók, bind 1-5*. 1922 Lagtinget. Færøerne

Føroya Søga 1, úrdráttur úr stjórnarlaginum. Prentsmiðja H. N. Jacobsens Bókahandils. Thorshavn 1939

Føroysk kvæði, um brøgd norðmanna ættarinnar úti og heima. Noregs ungdomslag gav út, 2. udgave Thorshavn 1979

Rose, Gillian. *Visual Methodologies* 2. udgave. London. SAGE Publications Ltd. 2007.

Socialistisk Standpunkt. *Kvindekamp er klassekamp.* Udgivet i anledning af 100 års jubilæum for kvindernes internationale kampdag. af Marie Frederiksen, Sonia Previato, Marie Nielsen, Rosa Luxemburg, Clara Zetkin, Vladimir Lenin og Leon Trotskij, redigeret af Socialistisk Standpunkt. 1. udgave, 1 oplag. 2010 Danmark

Skoruni, Steffan í og Helgason, Jóhan Pauli. Kandidat opgave i statskundskab KU 200.

Nordisk statistisk årsbok 2010

Zachariasen Ulf, *Færøerne og Åland.* Foreningerne Nordens Forbund 1971.

Artikler fra den færøske avis Sosialurin 21 nov. 2012

Jacobsen, Randi. *Kvinnurnar mugu vilja sjálvar*

Lindenskov, Erikur. *Tað gongur afturá við javnstøðuni*

Ligestillingsloven, lagtingslov nr. 52 fra 3. maj 1994

Cd : Dansifelagið í Havn. *Føroyskur dansur, Traditional ballad dancing in the Faroes.* Cd udgivet af Tutl. Thorshavn 2008.

Interview

E. S. politiker for Javnaðarflokkin

B. S. politiker for Tjóðveldi

G. B. politiker for Tjóðveldi

R. D. politiker for Javnaðarflokkin

Peter Oliver í Hoyvík Sigmundarson ekspert i Færøsk dans og kvæder.

12 Anonyme kvinder og Anonym læge

Hjemmesider

www.demokratia.fo

www.logting.fo

www.torshavn.fo

www.kvinfo.dk

www.landslaeknin.fo

<http://www.torshavn.fo/get.file?ID=533> (statistik om Thorshavn)

www.slaid-ring.fo

www.tjodveldi.fo (parti hjemmeside for Tjóðveldi)

www.j.fo (parti hjemmeside for Javnaðarflokkurin)